

DC 1875

Berättelse om Alexander den Store,
Öfversättning från Syriskan med Anmärkningar.
Ett bidrag till Alexandersagan och dess historia.

Academisk Afhandling,

som med tillstånd af

Vidtberömda Philosophiska Faculteten i Lund

för Philosophiska gradens vinnande

till offentlig granskning framställes

af

CARL AXEL HEDENSKOG,

Phil. Cand., Skån.,

å Auditorium Nr: 3, Måndagen den 11 Maj 1868,
kl. 3 e. m.

~~Hedensko~~

LUND,
tryckt uti Berlingska Boktryckeriet,
1868.

Beskrifning om Alexander den Stora
Öfversättning från Sirriska med Anmärkningar
af Petrus till Skandinarerna och dess Upplysning

Academisk Afhandling
som med tillstånd af
Königliga Philosophiska Faculteten i Lund
för Philosophiska examen utgäfvits
den 17de Junij 1783

CARL AXEL HEDERSTEDT
P. M. Cand. Sc. Phil.

Utgäfvit i Lund hos B. Malmberg den 11de Julij 1783
M. 8. 2. 1783

H. Malmberg

Kyrkoherden, Philosophiæ Doctor
CHRISTIAN MAGNUS HERRLIN

tillegnas detta arbete

såsom en ringa gärd af kärlek, tacksamhet och vördnad

af
Författaren.

Kyriakos, Philosophus Doctor
CHRISTIAN MAGNUS HERRLIN

Thomae de

Den syriske chronist med namnet Dionysius, ur
hvilkens historia föreliggande berättelse om Alexan-
der den Store blifvit tagen, var bördig från Tel-
machar, en ort nära staden Amida i Mesopotamien,
och lefde under sednare hälften af 8:de och förra
hälften af 9:de århundradet af christna tideräkning-
gen. Sedan han varit munk i klostren Zukenin,
Kinnesrin och St Jacob, blef han, efter en kort vi-
stelse i det sistnämnda, på en episcopalsynod förkla-
rad tjenlig att "förena Jacobiternas skingrade folk."
Af denna anledning ordinerades han, kort efter hvart-
annat, först till diaconus, sedan till presbyter och
slutligen år 818 till patriarch. Af det anförda kan
ses, att Dionysius bland Jacobiterna åtnjutit stort
anseende och varit en utmärkt man. En högt utru-
stad styresman behöfde också den jacobitiska kyr-
kan vid denna tid, då hon ansattes af både inre
och yttre fiender. Redan vid tillträdet till sitt höga
embete fick Dionysius en häftig och oförsonlig veder-
sakare i en viss Abraham eller Abirom, hvilken af
sitt parti uppställdes som anti-patriarch. Om de
svåra strider, Dionysius hade att bestå emot denne

motståndare, upplyser Assemanis Bibliotheca Orientalis Tom. II. pag. 344 följ., hvarest för öfrigt med stöd af Barhebræi Chronicon lemnas en utförlig framställning af vår författares lefnad. Efter att i 27 års tid hafva utöfvat en kraftfull och inflytelserik verksamhet såsom Jacobiternas patriarch dog Dionysius år 845.

Medan Dionysius ännu såsom munk vistades i klostret Zukenin, hade han år 775 författat en allmän världshistoria, i hvilken han uti fyra delar afhandlat tilldragelserna från världens skapelse ända till sin egen tid. Denna historia hade han, enligt Assem. Bibl. Orient. II, 98, lemnat i tvenne editioner, en större, som liknade Eusebii Kyrkohistoria, och af hvilken man genom Assemani blott har några fragmenter, och en mindre efter mönstret af Euseb. Chron. Af denna sednare edition finnes, såvidt hittills känt är, i behåll endast en handskrift, hvilken förvaras i vaticanska biblioteket. — Framl. Ups.-Prof. Tullberg företog sig vid sitt besök i Rom att af nämnde codex unicus afskrifva första delen, hvilken han sedan under loppet af åren 1848—50 lät i tryck bekantgöra ¹⁾. Författaren har i den utkomna delen, som sträcker sig från världens skapelse till Constantin den stores tid, hufvudsakligen följt Euseb. Chron.; och då det grekiska originalet till sistnämnda verk antagligen gått förloradt, torde ifrågavarande

¹⁾ Anmälan af arbetet har gjorts i Tidskr. Frey för 1849 p. 420—426 och af Prof. Bernstein i Zeitschr. der Deutsch. Morgenl. Gesellsch. VI, 438—441.

del af Dionysii historia kunna anses ega värde äfven i annat än endast språkligt hänseende ¹⁾. I det hela visar sig författarens stil vara kraftfull, hans uttryckssätt i hög grad enkelt och lättfattligt. — De icke så få lacuner, som den särdeles illa medfarna handskriften olyckligtvis innehöll, har utgifvaren till stor del kunnat fylla med tillhjälp af Euseb. Chron. eller andra arbeten. Sjelfva den ringa del af texten, vi hafva att behandla, är på några ställen alldeles stympad; det saknade tro vi oss dock hafva lyckats att i öfversättning riktigt supplera.

Hvad nu beträffar den textdel, med hvilken vi hafva att sysselsätta oss, så omfattar den p. 54—60 af den nyssnämnda Tullbergiska upplagan. Stället innehåller, utom föregående tidsuppgifter om Alexanders födelse och tillträde till regeringen, tydligen tvenne delar: en i sitt slag alldeles egendomlig saga om Alexander och en i öfverensstämmelse med kända historieskrifvare gjord, högst sammanträngd fram-

¹⁾ Äfven andra förf. hafva öfversatt Euseb. Chron. på Syrisk. Såsom en sådan nämnes Simeon Garmachita i Assem. Bibl. Orient. III, P. I, 18 & 168. Efter hvad vi kunnat få oss bekant, har man utaf Euseb. Chron. inom Syriskan nu i behåll, jemte Dionysii öfversättning, endast tvenne korta utdrag, af hvilka det ena finnes på Tyska öfversatt af Bruns i Eichhorns Reper. für bibl. u. morgenl. Litt. XI, 273 följ., och det andra blifvit i en af Rödiger gjord latinsk öfversättning infördt i Schönes helt nyligen utgifna upplaga af Euseb. Chron., men först bekantgjordt i Lands Anecdoton Syriacorum T. I. Lugd. Batav. 1862, ehuru under en mindre noggrann titel, då den endast kan afse detta utdrags bihang.

ställning af Alexanders lif. Den förra och större delen, som utgör ett, äfven af sjelfva texten utmärkt, slutet helt för sig, hafva vi ansett såsom den för oss viktigaste, och denna synpunkt har ursprungligen och alltigenom varit den bestämmande för vår afhandling, hvadan vi hafva åt denna dels innehåll och hvad med detta står i sammanhang egnat en större uppmärksamhet. Såsom lemnande ett sällsamt bidrag till Alexandersagan, kan denna del verkligen också vara af intresse.

Huruvida den sagolika berättelsen om Alexander af Dionysius sjelf blifvit upptagen i hans chronik eller, såsom Bernstein på det i vår första not citerade stället vill förmoda, tillkommit genom en afskrifvares försorg, kunna vi ej med full bestämdhet afgöra. Att stanna vid det förra antagandet synes emellertid ingenting hindra, hvad innehållet af denna berättelse angår, om man tager i betraktande den stora förkärlek för det underbara, hvilken Dionysius, icke mindre än de syriska författarna i allmänhet, ofta lägger i dagen (så meddelar han från p. 73 ända till p. 114 en i högsta grad fabulös historia om Magernas resa till Jerusalem och Bethlehem, vidare har han en saga om "skatternas grotta," traditioner om underverk o. s. v.). Men skulle ock sagoberättelsen ursprungligen hafva tillhört Dionysii historia, säkert är dock, att den ej blifvit hemtad från Euseb. Chron. ¹). Källan måste således sökas

¹) Detta eller i allmänhet, att berättelsen icke förskrifver sig från någon af de annorstädes begagnade källorna, är väl

annorstädes. Det arbete, hvilket vi anse såsom denna källa, skall i det följande omtalas. — Vi öfvergå nu till några allmänna anmärkningar angående Alexandersagan med särskild hänsyn till Orienten.

Sagan om Alexander den store har under mer än halftannat årtusende på hedningar, Judar, Christna och Muhammedaner i Africa, Asien och Europa utöfvat en tjusande makt. Liksom Alexander sjelf praktiskt genombröt de skrankor mellan Hellener och barbarer, som hans store lärare Aristoteles trots sin universalitet ännu icke hade kunnat theoretiskt öfvervinna, liksom han derigenom beredde den grekiska culturen och litteraturen möjlighet att ohämdt sprida sig åt alla håll och att för alla kommande tider medföra en verldshistoriskt betydelsefull verkan, så öfverskred också sagan om hans person, hans bragder och hans öden nationalitetens, språkets och religionens skrankor och utbredde sig till alla länder, dit öfverhufvud en stråle af grekisk anda hade trängt. Från Aegypten ända till Island, från Persien ända till Spanien upptogo alla folk

också det enda, öfverskriften innebär, ehuru det är på denna, som Bernstein stödjer det ofvannämnda antagandet. — Annars var det just för dylika fabelaktiga berättelser om Alexander, man plägade uppgifva Eusebius såsom sagesman; genom anförande af en sådan allmänt erkänd auctoritet ville man nemligen påtrycka sina berättelser en stämpel af trovärdighet. Så åberopas Eusebius af medeltidens på prosa skrifna Alexanderromaner. Se Eichhorns *Allgem. Gesch. der Cult. u. Litt. des neuer. Europa.* Göttingen 1796. I, 47.

denna saga, öfverflyttade den till sitt lands språk, accomoderade den efter sitt föreställningssätt och sina åsigter, underhöllo och omhuldade den århundraden igenom samt varierade den, i enlighet med tidsandans smak, oupphörligt till innehåll och form, tills den ändtligen först mot medeltidens slut småninngom trädde i bakgrunden för den autentiska historien om Alexander ¹). — På detta sätt hade nu i särskilda språk och litteraturer en hel massa bearbetningar af Alexandersagan uppstått, och tallösa såväl mindre som större fragmenter af densamma hade i de mest skiftande gestalter och ombildningar inträngt icke blott i historiska arbeten och i resebeskrifningar, utan äfven i religionsböcker (i Judarnas Talmud och Muhammedanernas Koran), hos christna kyrkans skriftställare (Tertullianus, Cyprianus, Augustinus m. fl.), i medeltidens poemer (Titurel, Lofsången öfver den helige Anno o. s. v.) ²), äfvensom i allehanda andra arbeten. Alexander var öfverallt hufvudsakligen den centralpunkt, till hvilken allt sällsamt, underbart och öfvernaturligt hänfördes. Det anmärkningsvärda härvid är, att alla dessa berättelser om Alexander utgåfvos och betraktades såsom verkligen historiska. Detta hade sin grund i de respective såväl vesterländske som österländske skriftställarnas ocritiska

¹) Se inledn. till Zachers afhandl.: Pseudocallisthenes; Forschungen zur Krit. u. Gesch. der ält. Aufzeichn. der Alexander-sage. Halle 1867. Jemf. Gesch. der poet. National-Litt. der Deutschen von Gervinus. 1 Th. (2 Ausg.) p. 269—271.

²) Gesch. der Deutsch. Poesie im Mittelalter von Rosenkranz. Halle 1830. p. 366.

förfarande. Det kan då mindre förvåna, att i vår syriskas chronik influtit en del af den underfulla sagan.

Det är nu med bestämdhet afgjordt, att de hittills kända framställningarna af Alexandersagan haft en gemensam källa: de hänvisa alla på Aegypten, eller nogare på Alexandria, såsom sin stamort. Grunden lades redan under Ptolemeernas tid, och omkr. år 200 efter Chr. erhöilo de den form, i hvilken de framtråda i den under Pseudocallisthenis namn bekanta berättelsen. Denna, som således är den äldsta fullständiga uppteckningen af sagan, har kommit till oss i trenne gestalter, neml. i sin ursprungliga grekiska drägt, i den Julius Valerius tillskrifna latinska öfverflyttningen och i den (enligt några af Moses Chorenensis gjorda) armeniska öfversättningen ¹⁾. — Pseudocallisthenis grekiska framställning af Alexandersagan (eller bestämdare den af Müller så kallade recensionen A af Pseudocallisthenes) ²⁾ bildar nu den hufvudsakliga grundvalen för de öfriga framställningarna, icke blott de occidentaliska utan äfven de orientaliska. Vill man sålunda undersöka Iskendersagan i Firdusis Shah Name eller i Nizamis Chamse och jmföra den med sagan hos Pseudocallisthenes ³⁾,

¹⁾ Se Zacher p. 5 och 102.

²⁾ Den första och hittills också enda upplagan af Pseudocallisthenis grekiska text har först 1846 i Paris utgifvits af Müller.

³⁾ En sådan jmförelse af gången hos Pseudocallisthenes och hos Firdusi finnes uppdragen i Görres' Heldenbuch von Iran. Berlin 1820. II, 366—397.

så skall man icke draga i betänkande att uttala den öfvertygelsen, att de persiska skalderna begagnat sig af den grekiska framställningen. Alla de väsendtliga dragen i den grekiska sagan återfinnas till hufvudinhållet i den nämnda persiska. De enskilda egendomliga skiljaktigheter, som naturligtvis också finnas, hafva säkerligen sin grund i mundtliga traditioner ¹⁾. Vända vi oss till dem bland Orientalernas muhammedanska, christna och judiska historie-skrifvare, hos hvilka berättelserna om Alexander mer eller mindre utförligt förekomma, så möter oss med afseende på dem samma iakttagelse. Här visar sig sålunda samma secundära ställning till Pseudocallisthenes och samma grund till enskilda olikheter, som hos Firdusi och Nizami. Att i öfrigt sjelfva färgläggningen af det hela presenterar sig olika hos de till religionen olika skriftställarna, bör alldeles icke förvåna: hvar och en sökte att för sin omgifning och efter sina föreställningar afpassa sin framställning, ett förhållande, som just bevisar, att denna saga var i Orienten icke mindre lefvande, än i Occidenten. Så får det hela hos den muhammedanske författaren en afgjordt muhammedansk färgläggning, hos den judiske en judisk, liksom medeltidens bearbetningar af Alexandersagan buro en christen prägel. — Den enda anmärkningsvärda afvikelsen från Pseudocallisthenes och således äfven från alla de occidentaliska bearbetningarna ²⁾ består

¹⁾ Rosenkranz: Die Poesie u. ihre Gesch. Königsb. 1855. p. 381.

²⁾ Med undantag dock af Lambert li Tors' ³⁾li Romans

i de olika berättelser rörande Alexanders härkomst, hvilka lemnas af Firdusi, Nizami, Tabari, Mirkhond o. s. v. Den genom författarens stora popularitet troligen mest utbredda berättelsen är Firdusis, enligt hvilken Alexander är son af en persisk konung Darab I och Philips dotter ¹⁾. De afvikande berättelser, om hvilka här är fråga, hafva sin förklaringsgrund i den sårade nationalstoltheten, som blygdes att erkänna en utländning såsom herre ²⁾; i alla fall äro dessa försök att göra Alexander till en inföding ingenting annat, än en imitation af den ægyptiska fabeln hos Pseudocallisthenes, enligt hvilken fabel Alexander uppgifves vara son af en fördrifven ægyptisk konung Nectanebus, så att således Pseu-

d'Alexandre³⁾ och presten Lamprechts Alexandersaga, i hvilka båda arbeten gifves en med den verkliga historien öfverensstämmande berättelse om Alexanders börd.

¹⁾ Se Spiegels arbete: Die Alexandersage bei den Orientalen. Leipzig 1851. p. 15 följ. Hvad Tabari beträffar, hvilken för öfrigt, enligt Weil i Heidelb. Jahrb. 1852 p. 211, först bland muhammedanska förf. framställt Iskendersagan i hela dess utförlighet och af Firdusi säkerligen begagnats såsom källa, så gör han Alexander till son af en from enka och låter honom sedan af Philip adopteras; se Weil på anf. ställe. Nizami, som icke heller känner till Firdusis berättelse, har dels samma berättelse, som Tabari, dels en annan, efter hvilken Alexander är Philips egen son. Mirkhond håller sig till den af Tabari gifna berättelsen, fastän i något modifierad form. Med afseende på Nizami och Mirkhond, äfvensom Masudi, Mudjmil Attawarich och Abulfeda, hänvisa vi för öfrigt, hvad ifrågavarande punkt angår, till Spiegels Alexandersage.

²⁾ Se Spiegels Alexandersage p. 62 och jemf. Gervinus anf. st. p. 270.

docallisthenes äfven vid de omnämnda orientaliska berättelserna om Alexanders födelse visar sig hafva, om ock på indirekt väg, influerat¹⁾. — Hvad de christna orientaliska skriftställarna angår, så ansluta de sig mycket närmare och påtagligare, än de nu omtalade muhammedanska, till Occidentens framställningar af Alexandersagan. Hit höra således Moses från Chorene och de andra armeniska författarna — den armeniska öfversättningen af Alexanders historia hafva vi redan nämnt såsom den tredje hufvudredactionen af Pseudocallisthenes —; vidare Barhebræus (nemligen i hans arabiska Hist. Dynast.). Äfvenså har den judiske författaren Josippon eller Joseph ben Gorion i den bearbetning af Pseudocallisthenes, som upptager hela andra boken af hans på Hebräiska skrifna Judiska Historia, följt de i Occidenten vanliga framställningarna, om ock vissa delar af hans arbete stundom få en starkt hebräiserande colorit. I enlighet med anslutningen till den occidentaliska sagan låta också de nu nämnda författarna Alexander vara son af Nectanebus. — För öfrigt anse vi oss såsom viktigt ännu böra anmärka, att i Alexandersagan inträngt vissa rent orientaliska elementer. Dessa utgöras förnämligast af berättelserna om Alexanders uppsökande af odödlighetens källa eller af paradiset och om hans förfarande emot folken Gog och Magog. Dessa båda berättelser

¹⁾ Se Heinemann Vogelsteins ahandl.: Adnotationes quædam ex litteris orientalibus petitæ ad fabulas, quæ de Alexandro Magno circumferuntur. Vratislaviæ 1865. p. 9 o. följ.

förekomma, uti mer eller mindre förändrad gestalt, i de flesta såväl österländska som vesterländska sagor om Alexander ¹⁾. Den förstnämnda fabeln är af persiskt ursprung ²⁾, den andra af judiskt. Till den sednare skola vi snart återkomma.

Vilja vi särskildt kasta en blick på syriska litteraturen, med hvilken vi närmast hafva att göra, så hafva vi icke inom densamma att vänta en sådan rikedom af framställningar om Alexander, som t. ex. inom den persiska. Hvad som i Syriskan blifvit åtgjort för bearbetandet af Alexandersagan, inskränker sig, enligt den kännedom vi i detta afseende kunnat förskaffa oss, till följande. Hvad först Barhebræus beträffar, så har han i sin syriska chronik endast upptagit helt få uppgifter från sagan ³⁾. — Den historia om Alexander, som vi gjort bekantskap med i Lagardes *Analecta Syriaca* (Leipzig 1858, p. 205 följ.), är ingenting annat, än ett högst tarfligt utdrag ur någon grekisk (byzantinsk) författares arbete ⁴⁾. — Ett för hela sagocykeln om Alexan-

¹⁾ Ingendera af berättelserna i fråga finnes emellertid i den äldre formen af Pseudocallisthenes, den förut nämnda recensionen A; ett bevis för, att de från annat håll tillkommit.

²⁾ Se Vogelsteins afhandl. p. 23.

³⁾ Så t. ex. p. 35 (i Kirschs edition) uppgiften om Alexanders förmodade härkomst från Nectanebus, p. 39 om uppresandet af jernporten emot de vilda folken (jmf. p. 241).

⁴⁾ Denna historia följer för öfrigt samma gång och innehåller, fastän i största allmänhet, samma hufvudpunkter, som de yngre recensionerna af Pseudocallisthenes: efter berättelsen om Nectanebus såsom Alexanders fader och om Greklands under-

der högst viktigt bidrag har deremot syriska litteraturen lemnat i den historia om Alexander, som nyligen ¹⁾ blifvit funnen af missionären Perkins. Af den analys af manuscriptet, hvilken Woolsey ²⁾ och Zingerle ³⁾ gjort, framgår ovedersägligen, att denna syriska Alexandershistoria utgör en öfversättning af Pseudocallisthenes och innehåller af densamme en text, hvilken tillhör den äldsta alexandrinska recensionen. Då vidare de af nämnda båda personer (och särskildt de af Woolsey) anställda undersökningarna gifva vid handen, att ifrågavarande arbete i karakteristiska enskilda drag skiljer sig såväl från Julius Valerius som från den armeniska öfversättningen, så är det att betrakta såsom den äldsta textens

kufvande, omtalas Alexanders tåg först till Italien, sedan till Africa och Aegypten och derefter till Mindre Asien; längre fram omnämnas Alexanders samtal med Brachmanerna, hans besök hos drottning Candace, hans tåg till Amazonernas rike o. s. v.; Alexander dör genom förgiftning i Babylon och begrafves i Alexandria. Allt beröres blott i aldra största korthet; mot slutet, vid uppräknandet utaf de af Alexander anlagda städerna och vid redogörelsen för hans fördelning af riket, blir dock framställningen vidlyftigare. — Det hela erinrar fullkomligt om det sätt, hvarpå en annan syrisk compilator tilltygat Euseb. Chron. i det utdrag derur, hvilket vi i vår not 2 p. 3 omnämnt såsom öfversatt af Bruns.

¹⁾ 1850. Se vidare Z. d. D. M. G. IV, 519.

²⁾ Se Notice of a life of Alexander the Great, translated from the Syriac by Rev. Dr. Justin Perkins; with extracts from the same by Theodore D. Woolsey: uti Journ. of the Americ. Orient. Soc. Newyork 1854. p. 354—440.

³⁾ I Z. d. D. M. G. VIII, 835—837 och IX, 780—784.

fjerde coordinerade källa bredvid de tre ofvannämnda. Härmed är tillika sannolikheten för en jämförelsevis tidig, med Julii Valerii bearbetning och den armeniska översättningen temligen liktidig, tillkomst af arbetet gifven ¹⁾. Derjemte kan anmärkas, att den syriska översättaren tydligen haft tillgång till en grekisk text, som varit fullständigare än någon nu existerande ²⁾. — Slutligen hafva vi inom Syriskan trenne berättelser, i hvilka endast en mindre del af Alexandersagens rika innehåll afhandlas. Dessa berättelser, som innefattas i 1) ett till nyssnämnda syriska översättning af Pseudocallisthenes vidfogadt bihang, 2) förra delen af vår text och 3) den på jacobitisk meter skrifna sången om Alexander af Mor Jacob ³⁾, utgöra en för syriska litteraturen alldeles egendommig företeelse — detta ej med afseende på det för dem gemensamma ämnet, hvilket, såsom vi förut anmärkt och framdeles skola visa, mångenstädes upptogs till behandling, utan för sjelfva framställningen af det hela.

¹⁾ Om man alltså, enligt Zacher, har att anse Julii Valerii översättning vara författad i början af fjerde och den armeniska översättningen i femte seklet, så skulle den syriska översättningens författande troligen likaledes vara att hänföra till femte seklet, till den tid således, då under Nestorianernas omvårdnad syriska litteraturen blomstrade i Edessa och riktades med översättningar från Grekiskan.

²⁾ Se den nämnda amerik. tidskr. p. 368 och 388.

³⁾ Carmen de Alexandro Magno et porta quam dicitur stautisse adversus Gog et Magog: i Chrestom. Syr. ed. Knös. Göttingæ 1807. p. 66—107.

Hvad beträffar den förstnämnda af dessa trenne berättelser, så är den antingen att betrakta såsom sjelfva källan till den i vår text innehållna sagoberättelsen, hvilket vi blifvit mest böjda för att antaga, eller åtminstone såsom stående denna källa mycket nära. Till den här uttalade åsigten hafva vi blifvit förda genom den observationen, att de ställen i förra delen af vår text, hvilka blifvit antingen blott dunkelt antydda eller framställda utan tydligt sammanhang med det öfriga innehållet eller slutligen helt och hållet afbrutna, först med tillhjälp af denna berättelse komma i sitt rätta ljus. Den ombildning, som vår berättelse, jemförd med den sistnämnda, undergått, består med ett ord förnämligast i en afkortning af enskilda momenter, genom hvilken vår berättelse får karakteren af att vara ett högst knapphändigt, ofta otydligt sammandrag af den ursprungliga framställningen. Dessutom är vår berättelse blott vid några få uppgifter egendomlig, så att den endast i oegentlig mening kan kallas en särskild version. En sådan ofullständighet och korthet, som vi hafva sagt tillkomma den i förra delen af vår text gifna berättelsen, finner man icke i Mor Jacobs sång; tvertom är denne i utförandet af åtskilliga punkter särdeles mot slutet och i allmänhet på alla de ställen, der det för författaren utmärkande starka religiösa intresset kan göra sig gällande, mera vidlyftig, än till och med någon af de båda andra framställningarna. Sin största egendomlighet vis å vis de båda sistnämnda röjer dock denna sång deri,

att den, möjligen såsom ett motstykke till dessas relaterande om paradiset, upptager ¹⁾ fabeln om Alexanders sökande efter lifsvattnets källa. Hvad åter förhållandet mellan de i denna sång och i ofvannämnda bihang innehållna versionerna angår, så hafva vi genom den anställda jämförelsen dem emellan kommit till den åsigten, att den sednare framställer ämnet i en ursprungligare form ²⁾. De criterier för sanningen af ett säkrare påstående i detta afseende, hvilka kunde hemtas från sjelfva grundspråkets inre beskaffenhet, äro vi icke i tillfälle att angifva, af det skäl att texten till det nämnda bihanget icke varit för oss tillgänglig, utan endast den af Woulsey meddelade engelska öfversättningen af detsamma. Här kunna vi för öfrigt nämna den af oss gjorda iakttagelsen, att åtskilliga uttryckssätt och hela meningar i den Woulseyska öfversättningen finnas i de båda andra framställningarnas text återgifna med liknande eller stundom äfven samma ordalag ³⁾, en omständighet, som åtminstone utvisar så mycket, att de trenne framställningarna haft mera än sjelfva grundthemat gemensamt. — Rörande sjelfva framställningssättet i det hela kan

¹⁾ P. 68 följ. i Knös' Chrestom.

²⁾ Genom rådfrågandet af denna version blifva åtminstone de icke så få confusa ställena i Mor Jacobs sång lätta att förstå. Jemf. t. ex. isynnerhet p. 87 & 88 i Knös' Chrestom. med det motsvarande stället i nämnda version.

³⁾ Sådant är, för att här nämna ett exempel, förhållandet med ordalydelsen, hvarmed Alexander låter sändebuden förkunna sin ankomst till de vilda folkens grannar.

anmärkas, att vår berättelse, om den jemföres med de båda andra, är hållen i den mest lugna och jemna stil. Uti den i det förutnämnda bihanget innehållna berättelsen är språket häftigt och eldigt och förräder derigenom otvetydigt sagans orientalska ursprung. Det passionerade i detta språk blir, om möjligt, i Mor Jacobs sång ännu mer stegradt, särdeles vid framställningen af de vilda folkslagens förödelse, hvilken författaren skildrar med verklig hänförelse och i gripande drag. — Skulle till det hittills sagda böra läggas antydningar — mera än sådana kan det icke blifva — om tiden för de trenne berättelsernas tillkomst, och vända vi oss i detta hänseende först till berättelsen i förra delen af vår text, så kan om densamma endast den uppgiften lemnas, att den, såvida ej Dionysius sjelf skall anses hafva infört den i sin historia, skulle hafva tillkommit före 932¹⁾. Den berättelse, som vi anse för källan till den nu omtalade, skulle således vara af ett äldre datum och möjligtvis förskrifva sig från den tid, då Hunnerna²⁾, det i denna berättelse begagnade collectivnamnet på de vilda folken, ännu voro i friskt minne. Hvad ändtligen Mor Jacobs sång vidkommer, så tyckes den först och främst på grund af den deri ådagalagda större geographiska kunskapen hafva blifvit affattad på en sednare tid, än den

¹⁾ Före denna tid har nemligen enligt Assemani i hans *Bibl. Vatic. codd. mss. Catal. T. III, 328* den af honom funna codex, innehållande *Dionysii Chron.*, blifvit skriven.

²⁾ *Z. d. D. M. G. IX, 783.*

sist omförmälda berättelsen med sina många föråldrade eller obegripliga namn; men för det andra gifver den i slutet förekommande ytterst lifliga beskrifningen åsyftande, såsom det tydligen synes, Mongolernas härjande framfart i Syrien och länderna deromkring ett stöd för den åsigten, att denna sångs författare lefvat temligen liktidigt med den nämnda tilldragelsen ¹⁾.

Sjelfva hufvudinnehållet i de trenne omtalade berättelserna är Alexanders tåg till Gog och Magog och hans uppresande af en port emot desamma ²⁾. På det mångfaldigaste sätt varierad, har denna fabel införts icke blott i Alexandersagorna, såsom förut blifvit nämnt, utan äfven i andra arbeten, och till och med fortlefvat intill sednaste tider. Den, som aldrig först (ehuru, liksom de straxt härefter anförda författarna, i största korthet) berör denna fabel, är Josephus, hvilken ³⁾ berättar, att Alexander med en jernport tillslutit ett pass, öfver hvilket Hyrcanernas konung var herre. Här sättes således icke den af

¹⁾ För denna åsigt bestämmer sig den bekante sanskritisten Weber. Bötticher har en annan, men omotiverad mening. Se Z. d. D. M. G. VII, 614; jmf. samma tidskr. VIII, 403.

²⁾ Öferskriften till den i meranämnda bihang framställda berättelsen har följande lydelse: "Alexanders, Philips af Macedonien sons, hjeltemod, huru han framtågade till världens gräns och gjorde en jernport och afstängde den nordliga trakten, på det att Hunnerna (Hevine) icke skulle komma fram och härja länderna. Se, det är funnet skrifvet i Alexandrias archiv." Först iuuti berättelsen förekomma, jente andra, namnen Gog och Magog.

³⁾ I Bell. Jud. VII, 7, 4.

Alexander uppförda porten uttryckligen i relation till Gogs och Magogs folk. Icke heller nämnas dessa folk af de efter Josephus närmast äldsta historiskt kända sagesmännen för den ifrågavarande fabeln: hos Hieronymus sägas de af Alexander inneslutna folkslagen hafva varit Massageter, hos Hegesippus Alaner och hos Procopius Hunner¹⁾. Redan tidigt utarbetades emellertid denna fabel i öfverensstämmelse med äldre judiska traditioner. Beskrifningen på de inneslutna fruktansvärda folkslagen instämde nemligen i flera afseenden med den i Hezekiels 38 och 39 cap. lemnade skildringen af folket Magog och dess furste Gog. Till betecknande af de vilda nationerna intogs dessa namn i fabeln, ofta i förening med andra barbariska benämningar. Med namnen följde ock de judiska begreppen om dessa nationer såsom ett oheligt och gudsfientligt slägte, hvilket endast under gudomlig medverkan kunde bekämpas. Att man låter detta värf utföras af Alexander, är så mycket mer passande, som han redan hos Josephus²⁾ framstår såsom en dyrkare af den sanne Guden. Hos Pseudocallisthenes hafva vi nu denna fabel framställd i utförlig form och på sådant sätt, att den i det hela kan sägas utgöra sjelfva grundtypen för de flesta andra versionerna. Så berättas i recensionerna B och C³⁾,

¹⁾ Jemf. här Z. d. D. M. G. IX, 798 & 799.

²⁾ I hans Archæol. XI, 8, 3—5.

³⁾ I den förra p. 142 & 143, i den sednare p. 138 & 139 uti Müllers edition. Berättelsen i C är icke så vidlyftig, som den i B gifna, men i hufvudsaken densamma, som denna. (Näm-

att Alexander träffade på folkslag, hvilka förtärde orena födoämnen, åto människokött och drucko djurs blod; att han med Försynens tillhjälp nedergjorde många af dem och jagade de öfriga på flykten o. s. v.; att han slutligen vid den enda tillgängliga genomgången mellan tvenne i yttersta nordnorden belägna skyhöga berg, kallade *Μαζοὶ τοῦ Βορρῶ*, uppförde väldiga portar af metall, efteråt bestrukna med ett visst cement af mystiska egenskaper, och genom dessa portar från den öfriga världen afstängde de bortom nämnda berg fördrifna folkslagen med deras tjugotvå konungar; till Gud ställer Alexander, innan arbetet företages, en bön om de begge bergens närmande till hvarandra, hvilken till sitt innehåll blott anföres i C och der är hällen i Judisk anda ¹⁾. Portarna kallar han de Caspiska; och då de båda första af de i C uppräknade folkslagen äro *Γώθ* och *Μαγώθ*,

nas kan ock, att det i B är Alexander sjelf, som i ett bref till sin moder Olympia aflägger denna berättelse; och att C, två capitel sednare, låter berättelsen ånyo följa, den gången just i ett sådant bref, som det nyssnämnda.

¹⁾ Ur den svårtillgängliga Müllerska editionen meddelas här denna bön: "Θεὲ θεῶν καὶ κύριε πάσης τῆς κτίσεως ὁ τῷ λόγῳ σου δημιουργήσας τὰ σύμπαντα, καὶ οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ τὴν θάλασσαν ἀδυνατεῖ δὲ οὐδέν σοι, ὡς γὰρ δοῦλα πάντα ὑπέκει τῷ λόγῳ τοῦ προστήγματος σου· εἶπας γὰρ καὶ ἐκτίσθησαν, ἐντείλω καὶ ἐγεινήθησαν· σὺ εἶ μόνος αἰώνιος, ἀναρχος, ἀόρατος θεός, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν σου ἐπὶ γὰρ τῷ σῶ ὀνόματι καὶ θελήματι καὶ γῶ ἐποίησα ἃ ἠθέλησας, καὶ ἔδωκας ἐν τῇ χειρὶ μου τὸν σύμπαντα κόσμον παρακαλῶ οὖν τὸ πολυμήτηρόν σου ὄνομα καὶ τήνδε μου τὴν δέησιν πληρῶσαι, καὶ τὰ δύο ὄρη ταῦτα θέλῃσον συνεισελεθεῖν, καθὼς ἤρησάμην σε, καὶ μὴ παραβλέψῃς με τὸν ἄθλιον τεθραυκτότα ἐπὶ σε."

angifver B sexton med de de förra mycket olika folkslagsnamn, bland hvilka *Μάγωγ* står först.

Att nu den i recensionerna B och C af Pseudocallisthenes innehållna berättelsen redan före Muhammeds tid var färdig och avslutad, har blifvit uppvisadt af Graf ¹⁾, äfvensom af Roth ²⁾, hvilken sednare tillika uttalar den af oss, såsom till en del antydt är, omfattade öfvertygelsen, att hela denna tradition haft sin uppkomst, utbildning och fulländning inom Judendomen samt från denne öfvergått till det christna Vesterlandet och det muhammedanska Österlandet ³⁾. Det kan alltså icke synas oväntadt, att denna tradition närmast återfinnes i Koran.

Till framställningen, sådan den är gifven i den förstnämnda af de båda recensionerna, närmar sig Korans framställning mest, ehuru den är betydligt kortare. För vår åsigt, att med den mäktige hjelte och eröfrare, som under namnet Dsulkarnein här kommer i beröring med folken Gog och Magog (arabiska *ياجوج* och *ماجوج*), ingen annan än Alexander varit åsyftad, behöfva vi endast stödja oss vid de äldsta muhammedanska korancommentatorernas och skriftställarnas auctoritet ⁴⁾. Hvad innehållet af ifrågavarande be-

¹⁾ Se Z. d. D. M. G. VIII, 444.

²⁾ Se samma tidskr. IX, 797 följ.

³⁾ Se äfven Eisenmengers utförliga redogörelse för de judiska författarnas berättelser om Gog och Magog i hans Entdecktes Judenthum. Königsberg 1711. Th. II cap. XIV.

⁴⁾ Bekant är, att sednare muhammedanska författare af vissa skäl funnit sig föranlåtna att afvika från det ursprungliga och allmännaste föreställningssättet derhän, att de dels antagit tvenne

rättelse angår, hänvisa vi till Koran sjelf¹⁾. — Mer eller mindre utsmyckad, reproduceras sedan samma berättelse flitigt af de orientaliska skriftställarna²⁾.

I Vesterlandet var denna fabel under medeltiden högst populär. Isynnerhet ingick den såsom en vanlig beståndsdel i de flesta, såväl prosaiska som versifierade, bearbetningar af Alexanders historia. Det inflytande, som christna föreställningssättet utöfvat på dessa framställningar af fabeln, röjer sig förnämligast i en punkt. I öfverensstämmelse med Johannes, som i sin Uppenbarelse³⁾ förlägger folken Gogs och Magogs anfall och undergång till dagarnas ända, berättas nemligen, att de af Alexander betvingade folken skola hållas innespärrade ända till verdens yttersta tider, men då komma lösa och i förbund med Antichrist försätta hela världen i ångest⁴⁾.

personer med namnet Dsulkarnein, en äldre och en yngre, af hvilka den sednare skulle varit Alexander, dels förklarar Dsulkarnein och Alexander för två olika personer. Se Erschs och Grubers Encyclopedie III, 26 & 27. — Om de olika meningarne hos nyare europeiska lärda, af hvilka en del försvara, andra åter bestrida Dsulkarneins identitet med Alexander, se Z. d. D. M. G. VIII, 442—449 och IX, 785—799. De enklaste och mest öfvertygande skäl för den äldsta åsigtens riktighet hafva vi sett uppgifna i Vogelsteins ahandl. p. 29—40 och i Heidelb. Jahrb. för 1852 p. 217.

¹⁾ Sur. XVIII, 82—98.

²⁾ En intressant framställning af den ifrågavarande fabelns orientaliska gestaltning finner man i von Hammers Rosenöl. Stuttgart 1813. I, 287—291.

³⁾ Cap. XX vers. 7 & 8.

⁴⁾ Äfven Koran, Sur. XXI, 96, omtalar, att den af Alexander uppresta porten skall på yttersta dagen öppnas för Jadjudj och

I fråga om namnen på de innestängda folken råder hos de vesterländska medeltidsförfattarna den största skiljaktighet. Li Romans d'Alixandre benämner dessa folk Got och Margot (på ett annat ställe äfven Gos och Margos), under det den engelske Kyng Alisaunder har utom Gogas, Magogecas, Taracountes tjugofem andra diktade namn ¹⁾; Qualichino di Arezzo och Seyfrit göra de tio af Salmanassar bortförda israelitiska stammarna till anförvandter åt Gog och Magog och låta dem inneslutas jemte dessa sednare ²⁾; Juan Lorenzo de Astorga åter, i sitt Poema de Alejandro magno, har i Gogs och Magogs ställe satt den undan död och fångenskap undkomna, af Gud för trolöshet förbannade återstoden af Judafolket ³⁾. Äfven andra medeltidsskrifter låta den ifrågavarande berättelsen hafva afseende på Judarna. Så förklarar John Maundeville i sin resebeskrifning de inneslutna folken för "the Jews of ix kyndes

Madjudj. Jemf. det i slutet af Casparis arab. grammat. intagna 10 cap. af Abdarrahan Bastamis Moschusvällukter. — I de rabbinska sagorna betraktas Gogs och Magogs framträdande såsom tecken till Messias ankomst. Se Eisenmenger anf. st. p. 744 följ.

¹⁾ Woolsey redogör anf. st. p. 413—415 för dessa båda poemers versioner af fabeln.

²⁾ De framställningar af fabeln, hvilka de båda nämnda författarnas hittills otryckta arbeten innehålla, har Wolf meddelat i Wiener Jahrb. der Litt. 1832. Anz.-Bl. p. 13 följ.

³⁾ Den af författaren mycket omständligt utförda berättelsen står att läsa i nämnda Wienertidskr. Art. IX p. 181.

that men call Gog and Magog"; i poemet Titurel kallas de "de röda Judarna," o. s. v. ¹⁾).

På ett mera egendomligt och märkvärdigt sätt, än i någon annan framställning, behandlas och utföres ämnet för denna fabel i de trenne syriska berättelserna, af hvilka den, som i vår text innehålles, nu skall meddelas.

Sednare delen af vår syriska chroniks berättelse om Alexander öfverensstämmer temligen noga med Euseb. Chron. eller andra arbeten af grekiska författare, hvilka lånat från Eusebius. Vi hafva derföre icke ansett oss behöfva i vår inledning särskildt sysselsätta oss med denna del.

Innan vi gå att i sin helhet framlägga texten med dess öfversättning hafva vi ännu ett par an-

¹⁾ Se för öfrigt Woolsey anf. st. p. 416. — Såsom ett bevis på, hvilka djupgående och långvariga verkningar den gamla fabeln utöfvat, kan följande anföras. Ännu i dag pläga de i trakterna af Saratow och Wladimir bosatta bönderna, isynnerhet när de om Söndagen för de sina föreläsa ur Bibeln och komma till orden Gog och Magog, berätta, att "Alexander Makedonsky en gång hade drifvit de mordiska och fasaväckande jättefolken Gog och Magog in bland bergen på Kaukasus, att han sedan vid ingångarna anbragt tolf trumpeter, hvilka, när vinden blåser igenom dem, gifva ifrån sig starka toner, och att dessa folk endast genom den föreställningen, att en här ännu alltid håller passen besatta, afhållas från att komma fram. Men under århundradenas lopp hafva redan några trumpeter omstörtat, och till slut skola alla falla öfverända. Då skola Gog och Magog åter bryta fram, öfversvamma jorden och förhärja allt. Kohl: Reisen in Südrussland. Dresd. u. Leipz. 1841. I, 292.

märkningar att förutskicka. För att icke göra något afbrott i texten hafva vi upptagit de korta chronologiska uppgifter, som införts mellan angifvandet af Alexanders födelse och thronbestigning. Inom dessa inskjutna uppgifter hafva vi för det historiska sammanhangets skull vågat göra ändring så tillvida, att vi mot hvarandra utbytt tvenne namn, hvilka kommit på orätt plats. I öfrigt hafva vi öfverallt troget följt den Tullbergiska editionens text.

Text med översättning.

År 1662 efter Abraham föddes Alexander, Philips, Macedonierns, son. År 1650 dog Artaxerxes. Och (efter honom) regerade Ochus tjugosju år. År 1673 dog Plato. År 1676 dog Ochus; och (efter honom) regerade Arses fyra år. År 1665 underkufvades Aegypten af Ochus, Persernas konung. År 1669 förstörde Ochus Sidon. (Vid denna tid) var Jaddus, Judarnes öfversteprest, bekant. År 1680 byggde Manasse, öfverstepresten Jaddi broder, templet på berget Garizim. Samma år dog Arses; och (efter honom) regerade Darius öfver Perserna sex år. Och just samma år dog äfven Philip, Macedoniernas konung. Och efter honom regerade öfver Macedonien hans son Alexander tolf år och sex månader. År 1681 drog Alexander ut för att vandra omkring i verlden och underkufva folk och konungariket.

Ur berättelsen om Alexander. När han hade i sinnet att tåga ut och vandra omkring i verlden, stod han upp och gjorde det löftet och sade: "om Christus, Guds son, kommer i mina dagar, så skall jag tillbedja honom, jag och alla mina trupper, och vi skola tjena honom; men om han icke kommer i mina dagar, så skola denna krona, som (är) på mitt hufvud, och denna min

konungathron vara för hans räkning honom till ära, när han kommer, och dessa åttio pund guld skola vara för hans räkning till rökelse och ljus och offer, när han kommer." Härefter bröt han, upp i spetsen för trehundra tjugofyra tusen soldater och begaf sig åstad till Aegypten. Och [af konungen i Aegypten begärde och erhöill han skickliga] handtverkare. Sedan genomfor och öfverseglade han tolf [haf under en tid af fyra månader och tolf] dagar. Och han fann en slätt, som rundtomkring [var omgifven af] dessa (haf). Och [på andra sidan om dem sträckte den sig dessutom] tolf mil och till Döda hafvet, och (om de begifvit sig hit) skulle det ej varit möjligt för dem att komma tillbaka, ty de sågo, att de, som kommo nära intill Döda hafvet, dogo. Man tågade derpå uppåt bort genom denna slätt, såsom skrifvet är i berättelsen, ända till det ställe, der solen går ned. Och man såg solen gå in i himlen, under det liksom kulor af eld föllo ned från henne vid detta tillfälle. Och alla det ställets inneväpnare och (vild)djur och foglar flydde undan in i hålor. Der-efter bröt Alexander åter upp med hela sin krigshär och vände om för att begifva sig åt östern. Och han tågade genom många länder ända till området, som låg emellan Romerska och Persiska rikena (å ena sidan) och landet Gog (å den andra). Då skickade han sändebud, hvilka skulle tillkännagifva, att "det var Greker-nas konung som tågade fram; han ville icke göra fångar eller anställa förödelse, utan hvar och en finge vara i fred; endast skulle de ålderstigna gubbarna, som funnos i det landet, komma till honom, derföre att han önskade att fråga dem om något." När de nu hade kommit, sade han till dem: "hvem tillhör detta land?" De svarade honom: "Darius, konungen af Persien." "Och detta stora och väldiga berg," frågade han dem, "hvad kallen J det?" Sade de till honom: "detta var den gräns, som Gud satte emellan oss och de der folken vid andra sidan om den; och på samma sätt sträcker den sig ända till det inre Indien. De folk, som bo härborta på andra sidan, bedrifva magiska konster. När de ämna att gå ut i krig, ställa de en hafvande qvinna framför

elden (och låta henne stå der), ända tills fostret framkommit, öfver hvilket de göra besvärjelser, och (i vätskan af hvars upplösta kropp) de doppa sina vapen. Hvar och en af dem plägar synas såsom hundra rytare. Och deras skri äro såsom schakalers." Härefter frågade dem Alexander: "har något anfall gjorts af dem under edra dagar?" De svarade honom: "i detta berg fins en remna, ungefär tjugo alnar vid, från hvilken de tid efter annan infalla och ödelägga dessa Perserna tillhöriga fasta platser, hvilka Du ser." Då han sedan frågade dem: "hvad är namnet på deras konungar?" sade de till honom: "Gog och Magog och Gig och Tamrath och Tamrathan. Och på andra sidan om dessa (folk bor) folket Amasrath, och bortom detta folket Chaleb-barnosch, och bortom detta folket Machni. På andra sidan detta åter finnas inga menniskor, utan (der är) en fullkomlig ödemark med höga berg samt ormar och vilddjur. Och bortom dessa (berg) ligger Guds paradis, i fjerran på en så hög plats, att det synes vara beläget liksom mellan jorden och himlen. Dag och natt visar sig derifrån ett ljus långt bort." Då sade han till dem: "men de der floderna, Euphrat, Tigris, Pischon och Gichon, huru är det Skriften säger, att de utgå derifrån (ifrån paradiset)?" Svarade de: "Herren har låtit dessa floder utgå ifrån paradiset. Och på det att menniskorna icke måtte stiga öfver dem och inkomma i paradiset, gaf han befallning, att dessa floder skulle flyta framåt nedunder uti jorden många mil, och att de sedan skulle under sitt lopp komma fram och träda i dagen på från hvarandra aflägsna ställen." När nu Alexander af dem hade hört (dessa) många saker, så lät han dem gå sin väg. Derefter befallde han alla de handverkare, som han medfört från Aegypten, att göra en stor jernport vid remnan, som var i berget, och öfverdraga honom med jern och fastgöra honom med bommar. Men när de gamle männen gingo ifrån honom (Alex.), så begåfvo de sig till Darius och omtalade (allt) för honom. Då lät denne samla åttiotvå

konungar med deras krigshärar. Och de tågade emot honom (Alex.). Men när han nu jemte alla sina trupper låg och sof ända till middagstiden och hvilade sig, så närmade sig Guds son till honom, väckte honom och sade: "hvarföre soffer Du?" Men han blef mycket förskräckt och sade: "hvad vill Du, Herre?" Han svarade honom: "jag är Herren, till hvilken Du gjort löfte, och i hvilkens namn Du dragit ut. Se, i denna stund tåga (många) konungar och deras krigshärar emot Dig. Men när de komma, så anropa mig, och jag skall komma till din hjälp." Då stod han upp och väckte sina härhöfvidsmän och sade till dem: "vid denna tid har Herren uppenbarat sig för mig och sagt till mig: 'se, (många) konungar och deras krigshärar tåga emot Dig. Men åkalla mig, och jag skall komma till din hjälp. Ty jag är Herren, till hvilken Du gjort löfte, och i hvilkens namn Du dragit ut.' Emellertid må man gå upp på denna bergspets och skåda." Då stego några af dem upp och sågo hela landet vara öfvertäckt med krigshärar. Och de gingo skyndsamt ned och sade: "hvad skola vi göra? Hela landet är betäckt med de härar, som komma emot oss." Men Alexander gick fram och befallde alla sina trupper att offra rökverk till Herren, som uppenbarat sig för honom, och åkalla Honom. ("På det att"), sade nemligen Alexander, "Herren måtte komma och finna hela lägret såsom en söt lukt." Och Alexander lade sin kungliga krona och drägt på marken och sade: "o Gud, ditt är herradömet, och din är segren, kom till vår hjälp!" Medan de nu stodo upp, omringade härarna dem från alla sidor. Men Alexander och hans trupper ropade: "Herren tillhöra krig och seger." Återigen ropade de och sade: "Herre, kom till vår hjälp!" Och Alexander sade: "Herre, Du som uppenbarat Dig för mig och sagt till mig: 'åkallen mig, så skall jag komma till eder hjälp,' kom till vår hjälp i denna stund!" Då sågo de Honom komma på Cherubernas vagnthron, med en skara af englar på sin högra

och venstra sida. Och det blef en väldig kamp. Då närmade sig Herren till Alexander och sade till honom: "frukta Dig icke; se, jag är med Dig." Och Herrens röst gick ut dundrande med kraft bland bergen. Och Alexander och hans soldater dödade sextio-två konungar och deras härar. Persiens konung åter, hvilken hade samlat dem, blef lefvande tillfångatagen. Och då Alexander ville döda honom, sade han: "hvad gagn har Du af att döda mig? Guld och silfver och allt hvad mitt rike eger må Du taga; och jag vill ställa Persien under ditt välde för femton år." Derpå tågade han (Alex.) åstad nedåt och underkufvade äfven (hela) persiska landet. Sedan drog han ned till Indien. Och här efter gjorde Alexander och Darius och Sapor sines-mellan den öfverenskommelsen, att "hvar och en af dem skulle uppställa sex tusen väktare vid porten, som Alexander låtit göra emot folket Gog; men efter femton år skulle Assyrien vara sjelfstyrande." Derefter återkom han (Alex.) till sitt land med stor segeråra. Han gick sedan bort att bedja i Jerusalem och fullgöra sina löften, i det han prisade Herren, i hvilkens namn han tågat ut, och som gifvit honom hela denna segeråra. Derefter gick han ut härifrån och drog bort för att bosätta sig uti Alexandria i sitt rike.

År 1681 underkufvade Alexander Illyrerna och Thracerna. Thebe utrotade han och nedergjorde dess folk. Öfver Perserna hade han öfverhanden. Sardes intog han. Han besegrade (persiska) konungens fält-herrar vid floden Granicus. År 1683 kufvade Alexander Tyrus och förhärjade Judarnas städer. Och sedan han blifvit (ärofullt) emottagen af Judarna och offrat till Gud, så visade han presten Andromachus heder och satte honom till styresman öfver platserna (i Judeen). Men när innevånarna i [staden] Samaria hade dödat denne, [straffade Alexander dem strängt vid sin återkomst från] Aegypten. Och han intog staden och lät

Macedonier bosätta sig i den. [År 1686] levererade Darius och Alexander en stor drabbning [vid staden] (Per)sepolis, och persiska konungen Darius besegrades. Samma år byggde Alexander uti Aegypti land Alexandria. På denna tid voro Anaximenes, Epicurus och Aristoteles bekanta. År 1689 underlade han sig Hyrcanerna och Marderna. Och efter att hafva uppstigit till Ammonium byggde han Parætonium. År 1690 intog han klippan Aornus och öfvergiick floden Indus. År 1691 förde Alexander och Indernas konung Porus krig; och Porus blef dödad, och hela Indien underkufvad. År 1692 efter Abraham dog Alexander i Babel, trettiotvå år gammal.

Macedonier besatta sig i den. [År 1686] levererade
 Darius och Alexander en stor drabbning [vid staden]
 (Persepolis, och persiska konungen Darius besegrades.
 Samma år byggde Alexander ut Egypti land Alexan-
 dria. På denna tid voro Anaximenes, Epicurus och
 Aristoteles bekanta. År 1689 underlade han sig Hyr-
 canerna och Marborna. Och efter att hafva uppfäst
 till Ammonium byggde han Partonium. År 1690
 intog han klippan Aornos och öfvergick floden Indus.
 År 1691 förde Alexander och Indernas konung Porus
 krig; och Porus blev dödad, och hela Indien under-
 kulade. År 1692 efter Abrahams dög Alexander i Ba-
 bel, trettioåra gammal.

... till ...

Page 26 (27)

Är läst efter ...

Anmärkningsar.

... till ...

År 1662 efter Abraham. Vid tideräkningen har Dionysius i sin historia utgått från trenne epoker: i den af Tullberg utgifna första delen räknas (till p. 15) från världens skapelse och (efter p. 15 ända till slutet) från Abrahams tid; i de tre öfriga delarna göres Alexander den Stores tid till utgångspunkt för chronologien. Vid sina tidsangifvelser gör författaren sig icke sällan skyldig till motsägelser, hvilket Assemani (Bibl. Orient. II, 101) vid några speciella fall uppvisat. I vår text påträffas tvenne sådana motsägelser. För öfrigt skiljer sig Dionysii historias första del i afseende på de chronologiska uppgifterna nästan oupphörligt från de lemningar af Eusebii Chronicon, vi hafva i de grekiska fragmenterna — förnämligast bevarade af Syncellus —, i den armeniska öfversättningen och i Hieronymi latinska öfversättning, hvilka trenne åter uti ifrågavarande afseende mycket ofta afvika från hvarandra. För att nu få de i vår text förekommande årtalen angifna efter den hos oss brukliga tideräkningen hafva vi säkrast i att hålla oss till den (p. 42 i Tullbergs

upplaga) meddelade uppgiften om året för Roms grundläggning. Denna sättes af Dionysius till år 1267 efter Abraham. Alexanders födelseår 1662 efter Abraham skulle sålunda (om Rom antages vara grundlagdt 752 före Christus) vara år 396 efter Roms grundläggning eller 356 före Christus; året 1692 efter Abraham, då Alexander enligt Dionysius dog, blir på samma sätt år 426 efter Roms grundläggning eller 326 före Christus. Flera årtal hafva vi icke ansett nödigt att på detta sätt transformera. Icke heller anse vi oss behöfva jemföra hvarje årtal med de i den armeniska och den latinska öfversättningen anförda (Syncellus har på de mot vår text svarande ställena endast sällan angifvit tiden). Vi anmärka blott, att tidsbestämmelserna i vår text komma närmast dem, hvilka lemnas hos Hieronymus, och att den differens, som likväl i de flesta fall förefinnes, inskränker sig till en eller stundom två enheter. Med afseende på det såväl före som efter sagoberättelsen meddelade innehållet hänvisa vi till de af oss begagnade något skiljaktiga upplagorna af Euseb. Chron., nemligen Auchers (Venedig 1818, II, 223, 223), Angelo Mais (Rom 1833, II, 350, 351) och isynnerhet Schönes (Berlin 1866, II, 112—115).

ⲁⲛⲓⲁⲓ, egentligen i anseende till Abraham. Bar-hebræus har i dylika fall dels ⲁⲛ (t. ex. p. 63 rad. 14 i Kirschs edition), dels ⲁⲛⲓ (t. ex. p. 73 r. 16). Med vår författares sätt att använda ⲁⲛ kan jemföras det hebräiska bruket af אָ, i stället för genit., vid numeralia.

Utaf de mellan Alexanders födelseår och thronbestigning inflickade korta historiska utsagorna meddelar den armeniska öfversättningen af Euseb. Chron., utom den persiska regentföljden, endast utsagan om Aegyptens eröfring af Ochus, med det äfven af Hieronymus och Syncellus gjorda, men hos Dionysius saknade tillägget: "sedan Nectanebus blifvit fördrifven till Aethiopien." Annars äro Dionysii uppgifter till innehållet lika med dem hos Syncellus och Hieronymus.

skrifves så äfven några rader förut i chroniken. På andra ställen åter saknas Jud, såsom öfverallt hos Barhebraeus. Dylik inconseqvens vid skrifningen af nomina propria finner man mångstädes i Dionysii historia (så i vår text t. ex. vid namnen Alexander, Darius, Aegypten). Den här åsyftade persiske konungen är naturligtvis Artaxerxes II Mnemon.

Tjugosju år. Detta antal regeringsår står i strid med uppgiften, att Ochus regerade från 1650 till 1676, således blott tjugosex år, hvilket sednare Eusebius i den armeniska och den latinska öfversättningen har.

Ordningen i det närmast följande är något ordig. Den återställes om man med Hieronymus, först sätter orden: "år 1665 — Sidon," derefter: "år 1676 — fyra år" och sedan notisen om Platos dödsår.

Dog Ochus—Arses fyra år. Dessa namn stå i Tullbergska editionens text, enligt handskriften, i omvänd ordning. Hvad det sednare namnet beträffar,

bör det i texten rätteligen skrivas: ܡܨܝܐ. Syrerne bruka nemligen efter regeln återgifva det grekiska η med ܡܝܐ. Så har också vår författare gjort vid andra namn, t. ex. vid Aristotelis.

(Vid denna tid) var Jaddus o. s. v. Hieronymus sätter tiden till år 1678 efter Abraham. (För denna tidsbestämning ombildning efter vår tideräkning upplysa vi, att Hieronymus hänför Roms grundläggning till året 1264 efter Abraham.) Jaddus är väl densamme, som vi i Nehemias 12, 11 funnit betecknad med namnet יָדִידָא, ehuru det derstädes angifna släktförhållandet till Jojada då, enligt vårt följande anförande, kommer att blifva ett annat. — Hvad denna och den följande uppgiften vidkommer, så har den först lemnats af Josephus. Den i Nehem. 13, 28 omtalade händelsen förlägger han till Alexanders och Darii Codomanni tid, i det han i sin Archæol. XI, 8, 2 berättar, att Sanballat först förmått sin svärson Manasse, broder till öfverstepresten Jaddus, att skilja sig från kyrkogemenskapen med Judarna och sedan med Alexanders tillåtelse byggt ett tempel på berget Garizim samt till ärftlig besittning öfverlemnats den presterliga värdigheten åt Manasse. Från Josephus har Eusebius i första eller andra hand hemtat denna berättelse, hvilken framställes utförligt i Syncelli Chronographia (I, 487, ed. Bonn.), men endast i korthet hos Hieronymus och Dionysius samt i det ur Euseb. Chron. gjorda syriska utdraget, som i latinsk öfversättning införts (p. 203—219) i den Schöneska upplagan af Euseb. Chron. (Angående detta syriska utdrag kunna vi här

nämna, att det af alla de i vår text från Euseb. Chron. tagna uppgifterna blott har den nyssanförda och fyra i vår sednare textdel befintliga). Då det är sannolikt, att den nämnde Manasse skall vara samma person, som Jojadas (till namnet ej betecknade) son hos Nehemia, så har Josephus gjort en betydlig anachronism, ty den af honom berättade tilldragelsen kan endast hafva passerat en längre tid förut (under Darius Nothus). Se Winers Bibl. Realwörterb. Leipzig 1847—48. II, 147, 370 och jemf. Mellins förklaring till Nehem. 13, 28.

Samma år. För detta uttryck, som p. 36 r. 4, 5 i vår text på samma sätt återgifves, hade det af vår författare tillsatta *ἕως* icke varit nödvändigt. Dionysius vidfogar det demonstr. pronom. till och med efter fördubbladt pron. pers. med inskjutet *ἕως*. Så i början af följande mening. Annars hafva vi hos Dionysius funnit äfven de öfriga i Syriskan brukliga uttryckssätten för de i semitiska språken saknade pronom.: densamme och sjelf.

I stället för Arses har handskriften här åter oriktigt namnet Ochus.

För att vandra omkring — och underkufva. Utaf de trenne af Agrell (i hans Suppl. Syntaxeos Syriacæ p. 40) uppgifna sätten för utmärkande af det latinska supinum på um äro de två första här förenade. Detta supinum uttryckes i Syriskan dessutom äfven genom perf. (med eller utan copula), såsom i vår text p. 34 r. 13. — För öfrigt stå orden: år 1681 o. s. v. icke hos Eusebius. De äro tydligen upptagna från begynnel-

sen af den följande sagoberättelsen eller tillsatta för att bilda ett slags öfvergång till denna.

Hvad som nu omtalas ur berättelsen om Alexander innehåller, såsom i vår inledning blifvit yttradt, i grunden en framställning af samma berättelse, som lemnas i bihanget till den syriska öfversättningen af Pseudocallisthenes, och som äfven för Mor Jacob varit bekant. Som den i vår text betydligt förkortade framställningen visat sig stå mycket nära den i nämnda bihang gifna (vare sig att den förra, såsom vår åsigt är, omedelbart härflutit ur den sednare, eller att de båda endast utgått från en gemensam källa), så komma vi att vid förklaringen af de i vår text förefunna otydliga eller oläsliga ställena mest hålla oss till den sednare framställningen, hvilken vi, då den af oss blott är känd genom Woolseys engelska öfversättning, i det följande vilja beteckna med W. ö., liksom Mor Jacobs sång skall betecknas med M. J. s.

Straxt i början af sjelfva berättelsen, såväl i W. ö. som i M. J. s., omtalas något, som saknas i vår text, nemligen att Alexander tillkallat alla sina här-förare och krigare för att för dem tillkännagifva af-sigten med sitt tillernade tåg och af dem begära råd och upplysningar. Innan svaret omtalas, meddelas i M. J. s. (p. 69 i Knös' Chrestom.) en kort under-rättelse om, att Alexander eröfrar Aegypten. I W. ö. är rådplägingen, för hvilken stället här är Alexan-dria (derifrån begifver Alexander sig sedermera till Aegypten!), mycket längre än i M. J. s. och slutar

med Alexanders fromma försäkringar och löften till Gud. De ord, med hvilka Alexander härvid börjar — "jag har förnummit, att Du försett mitt hufvud med horn, på det att jag med dem skall genomborra jordens konungar och frantaga dem deras makt" — anse vi innebära den riktiga tydningen af Korans benämning på Alexander, och det är på grund häraf, vi på dem velat fästa uppmärksamheten. Dessa ord såväl som namnet Dsulkarnein finna sin förklaring i den från gammalt, t. ex. redan af Josephus, gjorda tolkningen af de i Daniels 8 cap. bildligt betecknade personerna (om ock de symboliska attributerna blifvit förvexlade. Se Vogelsteins förut nämnda afhandl. p. 15.). Först sednare delen af Alexanders tal är intagen i vår text, ehuru icke på långt när fullständigt.

Min konungathron eller min kungliga thron. Ordet **ܡܠܟܘܬܐ**, satt i genit., nyttjas i Syriskan mycket ofta för motsvarande adject. i betydelsen regius eller regalis. Med detta subst., liksom med andra såsom adjectiver brukade substantiver i genit., förenas det suffix, som egentl. borde stå vid nomen regens. Så här och p. 32 r. 17 i vår text.

Pag. 28 (29).

Vid återgifvande af de båda constructionerna af verbet **ܠܥܘܢ** med tvenne dativer kunde vi äfven, enligt det i Syriskan ofta förekommande språkbruket, låtit personens dat. förbindas med verbet till uttryckande af begreppet "hafva" och således öfversatt: skall han hafva sig (= det efter **ܠܥܘܢ**)

stående suffixet) till heder o. s. v. I likhet med det latinska esse med två dativer har äfven den syriska constructionen betydelsen "lända någon till något", såsom i Assem. Bibl. Orient. I, 239 col. 1 r. 3-5.

Formerna ܐܘܪܝܢ och ܐܘܪܝܢܐ efter tidspartiklarna utmärka här båda fut. exact., för hvilket tempus efter dessa partiklar vi hos vår författare äfven funnit partic. begagnadt.

Åttio pund (W. ö. har "sjuhundra drachmer"). ܐܘܪܝܢܐ (chaldeiska ܐܘܪܝܢܐ) är det grekiska $\lambda\acute{\iota}\tau\tau\alpha$. Hos Syrerna utmärktes med detta ord en vigt af tolf uns. Enligt Barhebræus (p. 58 från r. 7) gällde en Syrisk litra sex gånger så mycket, som en bagdadensisk. (En närmare bestämning af denna syriska vigt kan ses i Kirschs företal till hans upplaga af Barhebr. Chron.)

I spetsen för (egentl.: (och) förde med sig — asyndeton) trehundra tjugofyra tusen (i W. ö. säges "trehundra tjugotusen," i M. J. s. "trehundra tusen och ännu flera") soldater. Den egna användning, som här göres af ordet ܐܘܪܝܢܐ i status emphat. sing., hafva vi också funnit på åtskilliga ställen (såsom p. 97 r. 2, 100 r. 18, 121 r. 17) hos Barhebræus, hvilken vid angifvande af stridskrafter äfven helt och hållet utlemnar det räknade. Vid andra tillfällen har han stat. absol. eller, vid större taluppgifter, äfven stat. emphat. af ܐܘܪܝܢܐ eller ܐܘܪܝܢܐܐ i plur. Genom en ellips af ett sådant ord anse vi ock (den för öfrigt hvarken i Hoffmans, Agrells eller Uhlemanns grammatical. arbeten nämnda) constructionen med ܐܘܪܝܢܐ

böra förklaras, hvilken således här närmare skulle återgifvits, om vi öfversatt: trehundra tjugofyra tusen man krigsfolk. En med den omtalade analog ellips är den, som förekommer i uttryck sådana som *سبعون الفضة* (sjuttio siklar silfver) och dylika i Syriskan och Hebräiskan.

På de ord, med hvilka det första af de nu i vår text inträdande bristfälliga ställena behöfver kompletteras, göres längre fram en allmän hänsyftning, så att de så till vida icke äro svåra att finna. Att de utplånade orden dock innefattat den mera speciella uppgiften, hvarmed vi uttryckt dem, gifva både W. ö. och M. J. s. anledning att antaga. I begge dessa framställningar angifves också antalet af de konstnärer, Alexander fick med sig, och den ägyptiska konungen kallas i den förra framställningen Sernakos, i den sednare Surik. Den af Alexander gjorda anhållan hade enligt M. J. s. sin grund deri, att "Herren gifvit honom en vink att göra en port emot Mogug."

För det återgifvande, som *عبر* i öfversättningen fått, kunna vi icke återopa något af de syriska lexica, vi brukat. Ordet bemärker, såsom andra liknande stammar i de semitiska språken, egentl. "afhugga, afskära, inskära etc.," men nyttjas troligen äfven, hvilket sammanställningen med det här följande verbet bestyrker, om rörelse framåt genom ett rum i betydelsen "genomskära, genomfara," i analogi med *τάμνειν* hos Homerus, *secare* hos Virgilius o. s. v.

Om sättet att fylla de härpå följande luckorna i texten lemnar W. ö. anvisning. Sedan Alexander här i inledningen af berättelsen framställt planerna för sitt beslutade tåg och särskildt uttalat sin önskan att se, "hvarpå himlen stödjes, hvad som omgifver hela jorden," så får han af ädlingarne i hären det besked, att man först måste befara elfva ljus-uppfyllda haf; vidare har man emellan dessa haf torrt land, som på andra sidan om dem har en utsträckning af tio mil; bortom detta land har man slutligen det kring hela jorden gående farliga hafvet Okeanos, af hvilket en liflig skildring göres. När Alexander sedermera lemnar Aegypten, säges det, att han seglat fyra månader och tolf dagar, innan han kom till landet på andra sidan de elfva hafven. M. J. s., hvilken i den ifrågavarande delen af berättelsen är jemförelsevis kort, omnämner på flera ställen "de fruktansvärda hafven" och det bortom dem belägna "stinkande hafvet;" tiden för Alexanders färd öfver de förstnämnda uppgifves till fyra månader. Hvad vår text beträffar, äro således i den, liksom vi sett vid ett par tillfällen förut, taluppgifterna något annorlunda, än i W. ö., i det att "elfva sjöar" blifvit satt i stället för "tolf," och "tolf mil" i stället för "tio." Möjligt är dock, att ordet ἑξήκοντα på förra stället kommit att placeras före i stället för efter lacunen.

Hvarken i W. ö. eller i M. J. s. förekommer benämningen **Döda hafvet**. Man finner dock, att kännedomen om just detta haf legat till grund för den

skildring, som de båda nämnda framställningarne lemna af det ytterst belägna haf, som skulle omsluta jorden. Isynnerhet har författaren af texten till W. ö. en beskrifning, som nästan till alla delar öfverensstämmer med de allmänt gängse åsigterna om Döda hafvet (se för jemförelses skull t. ex. Winers Bibl. Realwörterb. II, 75). Detta namn har alltså på god grund blifvit insatt i vår text.

الحصب är på detta ställe användt alldeles impersonelt, såvida man ej vill antaga, att det står i stället för الحصب.

Ty de sågo o. s. v. Hvad som härmed blott helt knapphändigt är omnämndt, utgör en särskild episod af berättelsen i W. ö. Här förtäljes, att Alexander, vid ankomsten till den nyss omtalade landsträckan eller slätten, hade efter gjord förfrågan blifvit upplyst om, att i lägret fans ett visst antal män, som förtjente att dö; att han befallt dessa gå bort till det farliga hafvets strand för att nedslå pålar och göra allt i ordning till en sjöresa; att han för att förvissa sig om sanningen af, hvad man om detta hafs förfärliga verkningar berättat, med sina härfhöfvidsmän red ut att på afstånd följa de bortskickade männen och då såg, att dessa, så snart de kommo till hafsstranden, ögonblickligen dogo. Denna tilldragelse, om hvilken i vår text endast lemnas antydning, har icke heller M. J. s. i det speciella omtalat; här säges blott i allmänhet, att trupperna i grannskapet af det stinkande hafvet blefvo sjuka och förskräcktes. — I vår text hafva vi för öfrigt att

observera formen עָשָׂה (här öfversatt med imperf.: עָשָׂה står ibland pleonastiskt vid ett præteritum; så äfven p. 30 r. 20, 34 r. 2). Liksom det nemligen stundom händer vid עָשָׂה עָשָׂה , att עָשָׂה , i det fallet mera såsom ett subst. betraktadt, står absolut d. v. s. utan suffix, så har vår författare här lemnat sjelfva hufvud verbet oböjdt och endast genom hjälp-verbet låtit genus och numerus utmärkas. Regelbundet skulle således den ifrågavarande formen hetat עָשָׂה עָשָׂה . Icke så sällan åter inträffar det, att af enkla verber, ehuru isynnerhet mest af verbum subst., sing. formen står förenad med ett subjekt i plur. (så af sjelfva verbet עָשָׂה i Barhebr. Chron. p. 133 r. 12, 135 r. 7). Dylika former har man också sökt förklara såsom uppkomna genom ett defectivt skrifsätt, och så skulle då äfven formen i vår text kunna förklaras. Mot tillgripandet af detta förklarings sätt såsom det vid hvarje tillfälle enda riktiga göres dock af Uhlemann icke obetydliga instanser.

Den hos vår författare ofta förekommande vaxlingen af subjecterna, i det att verbet än hänföres till sjelfva hufvudpersonen, än äfven till de jemte honom handlande personerna, hafva vi i de tvenne följande satserna ansett oss kunna utan meningens störande undvika genom att såsom subject använda det indefin. pronom. *man*, hvilket dessutom hos Syrerna just isynnerhet återgifves genom de former, hvilka de nämnda satsernas verber hafva (nemligen sing. och plur. af 3 pers. mascul.).

Beträffande **مَجْمُوع** är att märka, att det till genus rättat sig efter de närmast stående subjecterna. Vid flera subjecter af olika genus plägar annars, om prædicatet, såsom här, är stäldt efteråt, mascul. hafva företrädet. — I den följande satsen åter hafva vi en i Syriskan mycket vanlig construction, enligt hvilken verbet, refereradt till flera subjecter af samma genus, har sing. form, särdeles när detta verb har sin plats framför. Samma construction återfinnes p. 32 r. 19 och 34 r. 9. — **مَجْمُوعًا** är, oaktadt den mascul. plur. formen, femininum.

Sedan Alexander med sin här lemnat solens nedgångsställe och dragit åt östern, hade han enligt W. ö. manat till vandring mot nordn (man erinras således här om de i samma ordning företagna trenne tåg, hvilka omtalas i Korans Dsulkarneins-berättelse). Under sitt tåg mot nordn inträder Alexander, berättas det i W. ö., först i Armenien. Vid den fortsatta beskrifningen på detta tåg uppräknas en hel mängd besynnerliga namn på de landskap, som genomvandrades. Slutligen anländer Alexander till den stora och höga bergssträcka, som utgör gränspunkten för hans tåg, och med hvilken vi tydligen hafva att förstå Caucasus.

Folket **Gog**, hvilket namn här i vår text förekommer utan sammanställningen **Magog**¹⁾, är såle-

¹⁾ M. J. s. har än båda folkslagsnamnen **Ogug** och **Mogug** förenade, än blott det ena; i den genom W. ö. bekantgjorda berättelsen äro, liksom i åtskilliga rabbinska skrifter, **Gog** och **Magog** endast namn på furstar öfver de vilda folkstammarna,

des, på grund af nyss anmärkta geographiska bestämningar, att söka i samma trakt, der man, enligt de gifna såväl äldre som yngre traditionerna om folken Gog och Magog, har att tänka sig dessa folks boningsplatser, nemligen i länderna norr om Caucasus. I vidsträckt mening betecknas med dessa namn alla obekanta vilda horder norr om Svarta hafvet, Caucasus och Caspiska hafvet längst bort mot östern, således detsamma, som med namnet Scyther hos grekiska och latinska författare (se Rosenmüller: Scholia in Vetus Testam., Ezech. Vatic., Lipsiæ 1826, II, 426—430; jemf. Michaelis: Spicileg. geogr. Hebr., Gottingæ 1769, I, 28—35). — Utom i Bibeln och i de källor, hvilka haft denne att henta ifrån, hafva de fabelaktiga namnen Gog och Magog icke annorstädes bibehållit sig, än just på det ställe, hvarifrån de också sannolikt ursprungligen hafva utgått — på Caucasus sjelf. I Dr. Reineggs' resebeskrifning berättas sålunda, att folket Thiulet på Caucasus kalla sitt berg Ghef eller Gogh och de högsta i norr liggande hufvudbergen Moghef eller Mugogh. Gog eller Gogh är således namnet på hela eller en del af Caucasusberget, och härtill kommer det än mer öfverraskande, hvilket Reineggs på ett annat ställe meddelar, att nemligen i de på vestra Caucasus boende Ossernas eller Osseternas språk ordet Ghogh betyder berg. **Gog** var alltså "bergsinnevånarne," och **Ma-**

för hvilka sednare den nyssnämnda berättelsen, såsom i det föregående yttrats, använder collectivnamnet Hevine (efter svenskt uttal så skrifvet).

gog — allteftersom stafvelsen Ma jemföres med hebräiska ג, hvilket sättes framför stammen för att utmärka ställe, eller man anser denna stafvelse beteckna detsamma, som sanskritiska mah, stor — antingen "bergsinnevånarnes land" eller "det stora Gog." (Säkerligen har äfven det eljest i etymologiskt afseende oförklarliga namnet Caucasus sjelft uppkommit af det gamla namnet Gog. Om man i det redan hos Herodot ofta förekommande *Καυκάσιον ὄρος* fränskiljer ändelsen *σιον*, hvilken tydligen sammanhänger med det också redan hos denne författare mot Europa satta *Ἀσίη*, så har man *Καυκ*, och Caucasus är att öfversätta med "det asiatiska Kauk" (Gog) eller "det asiatiska högberget." Den af Bochart i hans *Paleg, Lugduni Batav. 1712, III, 212* gifna namnförklaringen af Caucasus anse vi förkastlig redan derföre, att den strider emot ordställningen i Chaldäiskan). Att i Hebräiskan eller med den beslägtade språk söka en tillfredsställande etymologisk grund för namnet Gog, såsom Hiller i sitt *Onomasticon* velat göra, blir fruktlöst, emedan namnet är af främmande ursprung.

Hvad *גוג* beträffar, så skulle vi i öfvensstämmelse med vårt återgifvande af denna construction vid de i det följande namngifna nationerna, i öfversättningen haft: folket (eller folken) Gog, om det i Svenskan här kunnat sägas. Dolath är att betrakta som pronom. relat., och *ג*, såsom ofta framför folkslagsnamn, utmärker: land, område etc.

Närmaste öfversättningen af ofvanstående vore alltså här: (dem) som (bebodde) Gogs land.

Liksom stundom i Barhebr. Chron., t. ex. p. 166 r. 19, 20, göres här vid de ord, sändebuden hafva att förkunna, öfvergång från det indirecta framställningssättet till det af Syrerna så mycket omtyckta directa. Samma förhållande eger, såsom man kan se, rum på det motsvarande stället i texten till W. ö., i hvilken omständighet således röjer sig den nära anslutning, som man så ofta finner framställningen i vår text hafva till den, som genom W. ö. är känd. M. J. s. åter har på detta ställe (p. 73) endast oratio indirecta. — אֲמַן, liksom något längre ned, i stället för אֲמַן אֲמַן. I samma allmänna betydelse, som det hebräiska אֲמַן, är, såsom man finner, ordet אֲמַן här i texten användt.

Namnet **Darius** i vår text finnes icke i någon af de båda andra syriska berättelserna. I W. ö. kallas Perserkonungen Tobar och Tuberlak, i M. J. s. Tubarlikahu och Tubarliki. Liksom vår författare förut upptagit det mera bekanta namnet Döda hafvet, så har han här förändrat persiska konungens namn till det i den verkliga historien kända, för att genom denna ändring äfven undvika en motsägelset mot innehållet i chronikens följande berättelse om Alexander.

Af de på tvenne ställen förekommande orden אֲמַן אֲמַן hafva vi ansett det första såsom likbetydande med: den der, den aflägsne eller frånvände och i enlighet med denna uppfattning gjort vår öf-

versättning. — På samma sätt d. v. s. lika öfverstig-
lig som här.

Pag. 30 (31).

Det här omtalade ohyggliga bruk, som skall
hafva varit rådande hos de barbariska folken, be-
skrifves fullständigt i W. ö., genom hvilken det
dunkla uttrycket i vår text får sin förklaring. I W.
ö. säges nemligen, att fostrets kropp lades i ett
kärll och begöts med (sjudhett) vatten, tills den häri
försmältes; i denna vätska doppades sedan allahanda
slags vapen. — En berättelse af ungefär samma in-
nehåll hafva vi funnit hos Theophanes (I, 599, ed.
Bonn.) och hos Cedrenus (I, 788, samma ed.). En-
ligt dessa båda författare skulle det varit i Perga-
mus, denna grymhet plägade föröfvas; till straff här-
för lät Gud stadens innevånare komma i fiendens
våld. — *Sina vapen*, egentl. sitt vapentyg: سيف står
här i collectiv betydelse.

Tullbergs mening, att man i stället för سيف
bör läsa سيف, grundar sig förmodligen derpå,
att han ansett ordet سيف på alla de här följande
ställena syfta på närmast föregående nomina pro-
pria, och att dessa alla skulle beteckna folkslag.
Om man, såsom vi med stöd af W. ö., betraktar de
först uppräknade namnen såsom namn på konungar
och låter det närmast följande سيف referera sig icke
till dessa sednare, utan till de af dem styrda folken,
så behöfver emellertid det förstnämnda syriska or-

det icke undergå annan förändring, än att det, be-
tecknadt med Ribui, sättes i plur. formen.

Utom de fem i vår text uppräknade konungarne
namngifver W. ö. tio andra. De tre första, Gog,
Magog och Nabal, sägas vara söner af Japhet (alla
tre namnen äro bibliska, ehuru i Bibeln endast Gog
förekommer såsom furstenamn, och endast Magog
såsom en af Japhets söner; namnet Nabal förekom-
mer i Samuels 1 B. 25 cap. och är der tillagdt en
trotsig och elak person, "en Belials man," hvilken
vägrade att visa David en tjänst och till slut af
Gud blef slagen till döds). Alla de öfriga namnen
äro för oss fullkomligt obekanta och obegripliga.
Namnen **Tamrath** och **Tamrathan** hafva icke alldeles
samma utseende i texten till W. ö., i hvilken sed-
nare de skrivas: **Theamron** och **Theyamron**.

Af de angifna folkslagsnamnen har vårt **Amas-
rath** i W. ö. formen **Amardath**. Med detta folk
menas möjligen de vid Caspiska hafvet boende
vilda **Amarderna** eller **Marderna**, hvilka omtalas i
Alexanders historia hos grekiska och latinska för-
fattare och äfven nämnas i andra delen af vår
syriskas chroniks berättelse om Alexander. — Nam-
net **Chaleb-barnosch** ("Hundmenniskorna") skall tyd-
ligen beteckna **Cynocephalerna**, hvilka i Alexan-
dersagorna uppräknas bland de af Alexander inne-
slutna folken; hos **Pseudocallisthenes** omtalas **Cyno-
cephalerna** äfven vid ett annat tillfälle: se 2 B. 34
cap. (Om de i nämnda sagor ännu mera framstå-
ende **Amazonerna** har man i W. ö. förut blifvit er-

inrad vid beskrifningen på Hevine-folkets qvinnor, hvilka i detta folks krigiska företag spela en mycket vigtig roll). — Mot ܡܢܥܢܐ i vår text svarar i W. ö. namnet Mneenee. På Syriska skulle detta sednare teeknas: ܡܢܥܢܐ. Vid afskrifvandet kunde man nu i stället för ܡܢ på det första af de två ställen, der dessa bokstäfver förekomma, satt ett ܡܢ, med hvilket just en förvexling lätt vore möjlig; ofta hafva nemligen i handskrifterna de två förstnämnda bokstäfverna samma utseende och för båda sätter afskrifvaren då stundom ett ܡܢ (jempf. noterna till Kirschs upplaga af Barhebr. Chron.). Antagligt är, att formen i vår text på detta sätt uppstått, och häraf framgår då, att vår berättelse blifvit omedelbart hemtad från syrisk källa. Förgäfvos hafva vi sökt att få någon upplysning om, hvilket folk man har att tänka sig under det sednast omtalade namnet.

På ett så högt ställe o. s. v.; ordagrant: liksom mellan jorden och himlen ser det ut, som det visade sig beläget. Orden: ܡܢ; ܡܢ; skulle således utan skada för meningen kunna vara borta.

Paradisflodernas syriska namn skulle efter svenskt uttal lyda: Proth, Deklath, Pischun och Giehun. Den punkt, som i vår text står öfver dessa namn är säkerligen ej att betrakta som vocaltecken; vore det så, skulle namnet ܡܢܥܢܐ uttalas: Paschun eller Poshun och i följd af detta uttal kunna antagas beteckna detsamma, som arabiska فانس, eller floden Phasis, hvilken några lärda velat förstå med Bibeins Pischon. Riktigast är enligt vår mening att anse

ett Jud vara bortfallet i första stafvelsen af detta namn, liksom t. ex. namnet Philip i Dionysii historia stundom finnes defectivt skrifvet i första stafvelsen. Namnen på paradisdfloderna skrivas således i Syriskan på samma sätt, som i Hebräiskan, med undantag deraf att Deklath heter i Hebräiskan דקלית. Märkligt är, att Plinius (i sin Hist. Nat. VI, 31, 1) för Tigris eller en del deraf har ett namn, som i det närmaste öfverensstämmer med den aramäiska formen, nemligen namnet Diglito. Om de olika meningar, som framställts vid angifvandet af, hvilka floder namnen Gichon och Pischon skola anses beteckna, se Winers Bibl. Realwörterb. under artikeln Eden. Beträffande Pischon särskildt är en alldeles ny åsigt uttalad af Sprenger i tidskr. Das Ausland 1867, N:o 47.

Den här uppdukade berättelsen om paradisdfloderna var mycket utbredd under medeltiden, då de geographiska begreppen genom Ptolomæi falska system voro så förvirrade och blefvo det än mera genom religionslärarynes försorg. Af paradiset's fyra floder ansågos utom Euphrat och Tigris äfven de båda andra såsom säkert funna: med Gichon förstods Nilen, med Pischon Ganges. Då man nu rätt väl kände dessa strömmars lopp och ursprung, så antog man för dem ett underjordiskt lopp, hvilket man sökte motivera dermed, att Gud skulle hafva velat förekomma den mensklige förvetenheten, på det att personer icke skulle utmed deras stränder löpa åstad till paradiset och derigenom dock endast

råka i olycka. En del religionslärare förfäktade en annan mening. Se för öfrigt Girschners afhandl.: Erdkunde im Mittelalter i Deutsches Museum 1867, N:o 37.

Det ord, som i öfversättningen är taget i den mera allmänna betydelsen *mil*, står äfven p. 75 r. 6 i M. J. s. Enligt Castelli lexicon, det enda utaf de af oss begagnade, hvilket har detta ord, betecknar det ett längdmått af tio parasanger ($3\frac{1}{3}$ tysk mil). I Barhebr. Chron. hafva vi funnit ordet עֶשְׂרֵי מִלִּים såsom uttrycket för det större längdmåttet. — Verbet בָּחַן, se på, betrakta, betyder i aph. äfven detsamma, som hebräiska בָּחַן i niph. och hiph., nyttjas alltså dels om personliga subjecter, t. ex. om en som ser ut genom ett fönster (så på åtskilliga ställen i det syriskiska Gamla Testam.), dels om opersonliga i bemärkelsen framskjuta, framträda (så om en irrlära i Assem. Bibl. Orient. III. P. I, 137 col. 2 r. 3 nedifrån). På det sednare sättet är det således i vår text användt.

Befalld — att göra, en af svenska språket fordrad friare öfversättning i stället för: befallde — och gjorde. Handlingen tillägges således här egentligen den befallande själf. Denna egendomliga construction förekommer ännu oftare vid verbet בָּחַן, och ett exempel hafva vi, uti andra satsen härefter, i uttrycket בָּחַן מַלְאָכָא (hvilket återkommer i Dionysii historia p. 188 r. 8); efter detta verb, så construeradt, utelemnas derjemte ofta copulan (såsom vi sett hos Barhebræus, t. ex. p. 173 r. 4, 509 r. 10). Då de

båda närmast följande verberna i vår text stå i 3 pers. plur., så hafva vi alltså här två olika constructioner efter vårt verbum jubendi. — Ordet محصط är säkerligen det grekiska *μολός*. Eftersom det på andra ställen i Syriskan nyttjas för att utmärka ett verktyg, hvarmed stenar lyftas, kan det ej komma af verbet ط.

Den här, såväl som i Alexandersagorna i allmänhet, framställda berättelsen om den uppresta porten har ett historiskt gifvet underlag att hvilat på. Denna port eller vall är icke en phantasibild, utan något verkligt. Efter hvad dessa sagor tydligen gifva vid handen, hafva vi nemligen att med detta byggnadsverk förstå den bekanta och ännu i dag i sina qvarlefvor tillvarande Caucasiska muren, en ifrån Caspiska till Svarta hafvet utsträckt förskansning — sådan som Chinesiska muren, Trajansvallen, Dannevirke och den så kallade Djefvulsmuren i Syd-tyskland (jempf. Z. d. D. M. G. IX, 217) — uppförd under långt förflutna tider, ovisst af hvem, för att för culturländerna vara ett skyddsvärn emot de nordliga barbarernas roflystna skaror. Redan Plinius (Hist. Nat. VI, 12, 1) talar om Caucasiska muren såsom ett "ingens naturæ opus, montibus interruptis repente, ubi fores obditæ ferratis trabibus." Af nyare resande berättar Gmelin (i sitt arbete: Reise durch Russland etc., Petersburg 1774, III, 12), att ifrån fästningen Derbend löper rakt fram mot vester en mur, om hvilken innevånarne påstå, att den skall hafva räckt ända till Svarta hafvet, och de ännu

existerande öfverlevorna, säger Gmelin, bestyrka denna mening. Likaså talar Ker-Porter (i sin skrift: *Travels, London 1821, II, 520*) om lemningarne af den gamla, från Derbend vestligt gående muren, kallad Gog och Magog (Perserna härleda, som bekant, betydelsen af staden Derbends namn från denna mur, hvilken de äfven kalla Sedd Jadjudj och Madjudj eller Sedd Iskender; jemf. *Assem. Bibl. Orient. III, P. I, 322*). Se i öfrigt Hilgenfelds *Zeitschr. für wissenschaftl. Theologie, Halle 1862, p. 270—275*.

Angående sjelfva uppbyggandet af porten är berättelsen i vår text i högsta grad sammanträngd och afkortad i jemförelse med den detaljerade framställning om detsamma, hvilken W. ö. innehåller. Betydligt utförligare i denna punkt, än vår text, är äfven M. J. s. (p. 87 och 88), ehuru det visar sig, att författaren sjelf här icke för sig haft någon tydlig bild af föremålet för den lemnade skildringen, hvilken är icke så litet confus. (En mycket vidlyftig beskrifning på denna port, äfvensom på folken Gogs och Magogs land står att läsa hos Ibn el Vardi i *Hylanders Specimen operis cosmograph. I. el V., Londini Goth. 1803, Part. 20—22*; se äfven *Klaproths Asiat. Magazin, Weimar 1802, I, 138—148*). — Efter berättelsen om portens uppbyggande följer i W. ö. en i vår text icke med ett ord antydd afdelning, i hvilken trenne inskrifter, som Alexander skall hafva satt på denna port, till innehållet medelas. Dessa inskrifter, och särskildt den sista, som är temligen lång, utgöras af prophetiska utsagor om,

hvad som i de yttersta dagarne kommer att ske: då skall den af Alexander uppresta porten instörta, de inestängda folken skola åter frambryta och på Guds befallning med förödelse hemsöka hela jorden (jemf. här de vesterländska medeltidssagorna); här-efter skola alla folk och konungadömen öfverväldigas och beherrskas af det mäktigt vordna grekiska riket, kalladt Alexanders rike. För att bekräfta sanningen af sina ord återopar Alexander dels ett ställe från Jeremias (det enda bibliska citat, som i W. ö. förekommer, under det att M. J. s. åter rätt ofta anför ställen ej blott från Jeremias, utan äfven från Hezekiel och ur Apocalypsen), dels ett bortom porten bland klipporna befintligt tecken, hvilket Gud sjelf skulle hafva ditsatt, nemligen en med blod uppfyllt svamp, till hvilken de mordlystna Hunnerna plägade komma för att i den doppa sina hufvuden. Den afdelning i W. ö., hvars hufvudpunkter vi nu i korthet angifvit, motsvaras i M. J. s. af en, ofta genom omsägningar uttänjd, framställning, i hvilken man på många ställen finner tydliga hänsyftningar på de mongoliska härjningarne uti länderna i och omkring Syrien.

Vid hela den nu följande framställningen till och med uppgiften om den mellan konungarne gjorda öfverenskommelsen är vår text, jemförd med W. ö., mindre kort och ofullständig, än någonstädes förut. Här omnämnes dock ej den, enligt W. ö., af Alexander före striden anbefallda räkningen af trupperna, hvilka efter uttågandet från Alexandria befinnas

hafva minskats med fyra tusen man. I M. J. s. är det icke Guds son, utan en engel, som uppenbarar sig för Alexander i drömmen; Herren förlänar Alexander segren, men deltagar icke sjelf i striden. — Att den i alla de tre syriska berättelserna omtalade striden åsyftar slaget vid Arbela, är ganska sannolikt.

Pag. 32 (33).

Det i texten inom klammer inneslutna är ej hemtadt från den af Tullberg afskrifna codex, som här varit oläslig, utan har af honom blifvit tillsatt. Bättre torde dock den första lacunen fyllas, om man efter läser: *وَصَوَّرَ* etc. eller ock: *وَصَوَّرَ* etc., hvilket sednare uttryck finnes p. 90 r. 12 i M. J. s., som stundom har samma ordalag, som vår text. I begge fallen skulle, enligt den af Tullberg gifna antydningen om lacunens storlek, *وَصَوَّرَ* komma att gå bort. Verbum subst. är icke heller så nödvändigt; både vid act. och pass. participier, hvilka äro att fatta såsom imperfecter, utelemnas det mycket ofta i Dionysii historia: så p. 189 r. 8, hvarest, med samma verbum som här, läses: *وَصَوَّرَ* o. s. v. För det sednare utplånade stället åter synes, om man ser på hvad som i texten följer närmast efter, complementet icke kunna blifva något annat, än det af Tullberg gjorda. W. ö. nämmer emellertid här icke Guds son, utan Herren, liksom i det följande.

Den diacritiska punkt, som förekommer öfver

vissa syriska verbalformer, utmärker i Dionysii historia ej blott, såsom vanligt, partic., 1 pers. sing. præter. och fut., utan ock imperat.; äfvensom denna punkt der sättes öfver 3 pers. sing. eller plur. af ett fut., som är nyttjadt i imperat. eller optat. bemärkelse. Derföre vår öfversättning här: *må man* (icke: låtom oss) *gå upp etc.*

Att *ح* står framför *حَصَمَ*, absol. formen af ett partic. pass. med participial eller adjectiv betydelse, är ett undantag från den af Agrell i hans Suppl. Syntax. Syr. p. 75 uppställda regeln. På samma sätt begagnas emellertid denna partikel, och icke blott *ح*, äfven hos Barhebræus och i det syriska Nya Testam. — Framför absol. formen af trenne act. participier och af ordet *س* finna vi i det följande af vår text den förstnämnda partikeln använd enligt *ibid.* anf. st. p. 28.

(På det att) o. s. v., egentl. ty Alexander sade: måtte Herren komma etc. De båda futuralformerna hafva alltså optat. betydelse, hvilket den nyss omtalade punkten här skall beteckna. För öfrigt är det Dolath, som skulle tillkännagifva oratio recta, uteslutet, men står på det liknande stället i M. J. s. p. 89 r. 16. — Adject. *حَمِيْمٌ*, som vi i öfversättningen satt såsom attribut, är egentl. prædicat; för orden: såsom en söt lukt har texten nemligen: såsom dess (lägrets) lukt vore angenäm. Det ord i texten, hvilket är ställdt såsom object till föregående verbum sentiendi, borde rätteligen såsom genit. hafva sin plats i den med jmförelsepartikeln börjande

satsen. Den i Syriskan vid verba sentiendi förekommande anticipationen af ett ord från en följande sats eger annars oftast rum, då denna sats är en af Dolath inledd att-sats. Jemf. här M. J. s. p. 89 sista r.

Vid det, efter **ܘܢܝܢܐ**, såsom verbum subst. brukade pronom. **ܘܢܝܢܐ** kan anmärkas, att dess genus och numerus blifvit bestämda af det närmast följande utaf de båda substantiver, hvilkas prædicat det är.

Pag. 34 (35).

ܘܢܝܢܐ är, enligt Bernsteins lexicon till Kirschs Chrestom., såsom sing. form icke i bruk. Ordet borde derföre här vara försedt med Ribui, såsom det ock är på öfriga ställen i vår text.

Alexander och hans soldater dödade. Från den annars så enkla ordställningen är här i texten en afvikelse gjord, i det att mellan verbet och det följande subjectet ett ord, **ܘܢܝܢܐ**, blifvit inskjutet. Suffixet **ܘܢܝܢܐ** har naturligtvis afseende på de i det föregående omtalade konungarne och deras krigshärrar. Uttrycket **ܘܢܝܢܐ**, med en följande genit. nyttjas i Syriskan ofta för att beteckna: någons anhängare, följeslagare, trupper o. s. v.; det kan äfven, såsom vi sett i Assem. Bibl. Orient., i likhet med det grekiska *οἱ ἀπὸ* eller *περὶ τινα* utmärka hufvudpersonen sjelf jemte hans omgifning. I den sistnämnda betydelsen hafva vi ansett uttrycket på detta ställe böra tagas.

Äfven (hela) persiska landet och icke blott det förutnämnda persiska området. I W. ö. förmåles här,

att Alexander underlade sig "hela Persien fram till Svarta hafvet." — Uppgiften, att Alexander begifvit sig till Indien, meddelas icke i W. ö., men väl i M. J. s., ehuru på ett annat ställe i berättelsen.

حَصِبٌ ensamt i betydelsen: göra öfverenskommelse hafva vi annorstädes icke anträffat. Det fullständiga uttrycket vore: حَصِبٌ وَوَعْدٌ, hvilket förekommer i Barhebr. Chron. p. 471 r. 10 (de följande att-satserna äro der återgifna med و och præter.; på andra ställen i nämnda arbete bemärker detta uttryck: fatta en plan, t. ex. p. 531 r. 15, träffa anstalter, t. ex. p. 415 r. 8).

Sapor är återigen ett namn, som hvarken i W. ö. eller i M. J. s. är till finnandes. Utaf de af Perserkonungen uppbådade andra konungarne (hvilkas antal i M. J. s. sättes till sextiotvå) namngifvas W. ö. tvenne. Namnet på den förste af dessa är: Moshasbri. Möjligt är, att vår afskrifvare har af detta namn, som var honom obekant, gjort det någorlunda liknande namnet Schabur, hvilket han kände till såsom ett af de nypersiska regentnamnen. Vi kunna här också anmärka, att Schabur i den persiska Alexandersagan är en af de furstar, hvilka af Alexander besegras i hufvuddrabbningen med persiska konungen Dara; se von Hammers Rosenöl I, 272. — Enligt W. ö. gick den endast mellan Alexander och Tuberlak träffade öfverenskommelsen derpå ut, att sextio män af Grekerna och lika många af Perserna skulle skickas att hålla vakt vid den uppresta porten.

Härefter omtalas i W. ö., att Tuberkak lät framföra spåmän, astrologer o. s. v., genom hvilka han fick utrönt, att det grekiska riket skulle vid verdens sista tider förherrligas och underlägga sig hela jorden samt slutligen öfverlemna herradömet åt Kristus. Till Alexander sänder Tuberkak en egenhändig skrifvelse, innehållande dessa förutsägelser.

Berättelsen om Alexanders besök i Jerusalem härstammar från judisk källa. Det är hos Josephus, man första gången finner denna berättelse. Sedan Alexander, förtäljer Josephus i sin Archæol. XI, 8, 3—5, från sitt läger framför Tyrus uppfordrat Judarne att underkasta sig, hade han efter denna stads intagande framryckt emot Jerusalem. Men då öfverstepresten Jaddus, på en under drömmen af Gud erhållen ingifvelse, i spetsen för presterna och folket i hvita kläder gått honom till mötes, hade segraren blifvit af denna anblick så gripnen, att han, nedfallande för öfverstepresten, andäktigt tillbad detta folks Gud och derefter berättade, att Judarnes Gud redan i Macedonien för honom uppenbarat sig i öfversteprestens gestalt och uppmanat honom till kriget mot Perserna. Han hade derpå efter judiskt bruk offrat i templet, och man hade visat honom de i Daniels prophetior på honom syftande ställena, hvilka stadfästade honom i hans förtröstan på Gudarnes skydd. Judarne beviljade han många privilegier och friheter. (Besinnar man blott, hvilken legendartad karakter den sednare judiska historien har, isynnerhet i alla sådana berättelser, hvilka

lägga an på att smickra nationens stolthet och egenkärlek, kan man icke tillerkänna denna berättelse mycket historiskt värde, särdeles som genom omnämmandet af öfverstepresten Jaddus chronologiska svårigheter uppstå; jemf. här vår anmärkning p. 43, 44). Vidlyftigt är sedan samma berättelse framställd af den i vår inledning nämnde Josippon i hans Judiska Historia (p. 36—39 i Gagniers upplaga, Oxford 1706); öfverstepresten har dock hos denne författare namnet יהודא. Äfven i Alexandersagan hos Pseudocallisthenes (II, 24, recensjonen C) och Tabari (enligt Heidelb. Jahrb., 1852, p. 215) beröres denna berättelse, ehuru, såsom i vår saga, endast helt kort. Berättelsen finnes likaledes blott i korthet antydd i Euseb. Chron. (p. 114, 115 i Schönes upplaga) och hos byzantinska historieskrifvare, såsom Syncellus (p. 496), Cedrenus (p. 265) och författaren till Chronicon Paschale (p. 390, ed. Bonn.). — Det är blott en efterrapning af den judiska berättelsen, då österländska Alexandersagor låta Alexander besöka det heliga Kaaba i Mecca (se nyssnämnda tidskr. p. 217).

Den i W. ö. gifna sagoberättelsen har det slut tillägget, att Alexander vid sin död lät föra sin af silfver förfärdigade konungathron till Jerusalem.

De korta historiska uppgifter, hvilka vår text har att lemna i andra delen af berättelsen om Alexander äro i det hela till innehållet lika med dem, som Euseb. Chron., i den armeniska och i den af Hieronymus gjorda latinska öfversättningen, på tillsvarende ställe meddelar. Ordningen, i hvilken upp-

gifterna följa, är i vår text, på ett undantag när, aldeles densamma, som i den Amandinska recensionen af Hieronymi öfversättning, hvilken recension enligt Schöne (p. 10 i företalet till hans upplaga af Euseb. Chron.) är den äldsta och bäst värdade. Det anmärkta undantaget gäller uppgiften om Sardes' intagande, hvilken i alla recensioner af den latinska öfversättningen har sin plats efter angifvandet af segren vid Granicus. På detta ställe har vår författare samma ordningsföljd, som Syncellus, hos hvilken ock (I, 496, 497, 522) de i denna vår textdel innehållna uppgifterna förekomma, dock med den inskränkning, att Ammonium, Parætonium och Porus af denne skriftställare icke omnämnas. — I rent språkligt hänseende är denna afdelning af texten högst enkel. Endast rörande innehållet hafva vi några anmärkingar att göra.

Äfven denna del af vår text har, såsom vi finna, några få ord, med hvilka Josephi berättelse om Alexanders besök i Jerusalem åsyftas. — Såväl i den armeniska och den latinska öfversättningen af Euseb. Chron. som hos Syncellus och Cedrenus betecknas med namnet Andromachus den person, som af Alexander förordnades till ståthållare öfver Judeen (= Palästina). Af de tvenne sistbemälda författarne kallas (öfverste)presten Jaddus, under det att han i de begge nämnda öfversättningarne icke är namngifven. Det sednare har förmodligen äfven varit förhållandet med den text af Euseb. Chron., hvilken Diony-

sus begagnat. Det ifrågavarande namnet borde alltså först vid verbet **اعمر** sättas som object.

De af oss supplerade orden: **straffade Alexander dem etc.** stå att läsa både i de tvenne öfversättningarna af Euseb. Chron. och hos Syncellus; efter **ⲉⲛⲁⲛⲁⲛⲁ** är antingen **ⲉⲛⲁⲛⲁⲛⲁ** eller, såsom Dionysii historia p. 66 r. 15 efter detta namn har, **ⲉⲛⲁⲛⲁⲛⲁ** att tillfoga. I sin helhet finnes uppgiften också p. 39 i Barhebr. Chron., hvilken författare här, såsom fallet är på så många andra ställen, troligen gjort afskrift efter Dionysius. Curtius, som i arbetet *De rebus gestis Alexandri Magni IV*, 8, 9—11 äfvenledes lemnar denna uppgift, säger, att Andromachus af Samaritanerna blef lefvande bränd, och meddelar tillika den upplysningen, att Alexander satte Memnon till Andromachi efterträdare.

Pag. 36 (37).

Framför **ⲉⲛⲁⲛⲁⲛⲁ** har utan tvifvel stått ett årtal, till hvilket det följande **ⲉⲛⲁⲛⲁⲛⲁ** är att referera. Icke blott den latinske och den armeniske öfversättaren af Euseb. Chron., utan äfven Syncellus och Cedrenus samt författaren till det i en af våra föregående anmärkningar omtalade syriska utdraget ur Euseb. Chron. hafva den uppgiften, att Alexandria grundlades i Alexanders sjunde regeringsår, hvilket för vår författare, då han liksom de begge förstnämnda låter Alexander tillträda regeringen 1680 efter Abraham, blir det af oss i öfversättningen tillsatta året eller 1686. Till året för Alexandrias grundläggning hafva ock alla

de nämnda författarne (Cedrenus dock icke uttryckligen) hänfört Darii besegrande. — I ordet داریوش bör man möjligtvis, enligt Tullbergs förslag, se en antydan om namnet Persepolis. Säkerligen är detta ord felaktigt skrivet i stället för Arbela. Jemf. Syncellus I, 496. Framför denna form har man att suppleras داریوش och efter densamma داریوش.

Med Anaximenes menas, såsom man af hans sammanställning med Aristoteles och Epicurus kan se, filosofen af det namnet, ehuru denne, som bekant, lefde mer än halftannat sekel före den äldste af de båda andra personerna. Vid de synchro- nistiska uppgifterna är Eusebius i sin chronik icke sällan mindre nogräknad.

Den i det ægyptiska Libyen anlagda sjöstaden Paratonium, i Strabos Geographi XVII, 1 äfven kallad Ammonia, spelar en icke oviktig roll i den grekiska Alexandersagan. Se särskildt Pseudocallisthenes I, 31 (i alla tre recensionerna), på hvilket ställe en egen etymologiserande saga om denna stads uppbyggande framställes. Sednare förfallen, restaure- des staden af Justinianus; år 1820 blef El Baretone af Mehemed Ali i grund förstördt (enligt Lübkers Reallexikon des classischen Alterthums under arti- keln Paraitonion).

Intagandet af klippfästet Aornus i Indien be- skrives utförligt af Curtius VII, 11 (hvilken förfat- tare, enligt den af oss nyttjade Weiseska upplagan, har formen Aornis) och ännu utförligare af Arrianus i hans verk Alex. Anab. IV, 28--30 (hos båda dessa

skriftställare anföres sagan, att sjelfva Hercules förut fruktlöst sökt bemäktiga sig detta fäste; det var, säger Arrianus, isynnerhet denna omständighet, som eggade Alexander till stormningsförsöket. Se, med anledning af denna saga, Strabo XV, 1). Nyare resande förstå med Aornus berget Azarneh (enligt Lübkers Reallex. vid ordet Aornos).

Med namnet آرنوس i vår text kan tydligen ingen annan än Porus vara afsedd. Jemf. Syncellus I, 496 och Malalas p. 194 (ed. Bonn.)

Alexanders dödsår, **1692** efter Abraham, är den enda tidsangivelse, vid hvilken vår text fullkomligt öfverensstämmer både med den latinska och den armeniska öfversättningen af Euseb. Chron. — Den här i texten lemnade uppgiften, enligt hvilken Alexander vid sin död skulle hafva varit trettio två år gammal, står i strid med början af vår berättelse, der det säges, att Alexander föddes 1662 efter Abraham.

skriftställare antogs säga, att själva Herodes lärut
 fruktat sökt bemäktiga sig detta läste; det var
 säger Arianaus, tyknar, det denna omständighet, som
 egade Alexander till stötningsfästet. Se med
 anledning af denna saga, Strabo XV, 1, 1. Nya
 resande första med Aornas berg, Aarnah enligt
 Läckers Reallex. vid ordet Aornas).

Med namnet ... i vår text kan tydligen jägen
 annan än Fornas vara afsedd. Seaml. Syncehallar I,
 106 och Malins D. 184 (cf. B. 10).

Svårare tryckfel:

Sid. 15 rad. 14	står: Woulsey	läs: Woolsey
" " " 17	" Woulseyska	" Woolseyska
" " " 23	" 223, 223	" 223, 225
" " " 44	" Mellins	" Melins

här i texten lemnade uppgiften, enligt hvilken Ale-
 xander vid sin död skänkte denna varit berättad af
 gammal, står i stid med början af vår berättelse, der
 det säges, att Alexander föddes 1002 efter Abraham.

D Ic 1875

ULB Halle

000 794 97X

3/1

